



PERHETYÖ ERITYISESSÄ HUOLENPIDOSSA

Perhetyö ja sen kehittäminen Limingan koulutuskeskuksen erityisen
huolenpidon osastoilla

Essi Visuri

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Yhteisö- ja perusturvatyö
Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2010

Tekijä: Visuri Essi

Työn nimi: Perhetyö erityisessä huolenpidossa Limingan koulutuskeskuksessa.

Sivuja: 62

Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Limingan koulutuskeskuksessa työskentelevien erityisen huolenpidon osastojen työntekijöiden näkemyksiä perhetyöstä ja sen kehittämisestä. Selvityksen pohjalta on laadittu ohjeistus siitä, mikä on vähimmäisvaatimus perhetyölle työntekijöiden arjen työssä. Opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, mitä asioita on erityisen huolenpidon osastojen perhetyötä suunniteltaessa osattava huomioida ja miten erityisen huolenpidon erityispiirteet vaikuttavat perhetyön toteuttamiseen.

Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Perhetyö nähdään tänä päivänä monimuotoisena eikä perhe käsite ole myöskään niin yksiselitteinen kuin ennen. Erityisen huolenpidon käsite on monille tuntematon ja erityisesti se, miten perhetyö erityisessä huolenpidossa ilmenee. Opinnäytetyössä selvitetään kirjallisuuden avulla niitä asioita, joita perhetyöltä yleisesti edellytetään sekä sitä, mitä on erityinen huolenpito lastensuojelun hoitokäytäntönä. Tavoitteena on saattaa sekä perhetyön ja erityisen huolenpidon käsitteet yhteen muodostamalla näkemys siitä, mitä perhetyö erityisessä huolenpidossa sisältää.

Metodologinen esittely: Opinnäytetyö noudattaa kvalitatiivista tutkimusotetta. Metodina työskentelyssä on käytetty ohjaavaa kyselytutkimusta ja analyysimenetelmänä sisällönanalyysia.

Keskeiset tutkimustulokset: Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastojen työntekijöiden näkemykset perhetyön toteuttamisesta osoittautuivat samansuuntaisiksi ja useilla työntekijöillä oli valmiita ideoita perhetyön kehittämiseksi. Perhetyö nähtiin tärkeäksi ja välttämättömäksi osaksi käytännön työtä. Tulevaisuudessa perhetyön toivottiin kehittyvän suunnitelmallisemmaksi, konkreettisemmaksi ja näkyvämmäksi osaksi ohjaajien arjen työskentelyä.

Perhetyö nähdään kartoittavana ja pohjaa luovana työskentelynä, jonka toteutumista pitäisi tarkemmin seurata ja dokumentoida.

Johtopäätökset: Koska lastensuojelussa pidemmän aikavälin tavoite on ohjata lapsia takaisin kotiin päin, on yhteistyö perheiden ja lähiverkoston kanssa edellytys tavoitteiden toteutumiseksi. Jotta perhetyön saavuttaisi suunnitelmallisemman ja konkreettisemmän luonteen, tulee perhetyön toteuttamisesta laatia selkeä ohjeistus siitä, mikä on vähimmäisvaatimus perhetyön toteuttamiselle ja mitä kenenkin tehtävänkuvaan kuuluu sen osalta. Perhetyön seuranta ja kehittäminen ovat myös niitä asioita, jotka vaativat tarkempaa ohjeistusta.

Asiasanat: Erityinen huolenpito, perhetyö, kyselytutkimus, ohjeistus perhetyön toteutuksesta

Author: Visuri Essi

Title: Family work in special-care in the Liminka Residential School

Pages: 62

Thesis description: The objective of this thesis is to research the views of the special-care ward employees in the Liminka Residential School on family work and how to develop it. Based on this research, instructions on the minimum requirements for family work in the every-day work of the employees have been created. This thesis studies what needs to be taken into consideration when planning family work in the special-care wards, and how the characteristics of special-care affect the execution of family work.

Theoretical summary: Today, family work is seen as versatile, and the concept of `family` has become more complex. The concept of `special-care` is unknown to many, along with the manifestation of family work in special-care. With the help of literature of the field, his thesis researches what is required of family work in general, and what special-care is as a clinical practice in child welfare. The goal is to bring together the concepts of family work and special-care by forming a view of what family work in special-care entails.

Methodological summary: This thesis follows a qualitative research method. The method applied is a guiding questionnaire, and the analysis method is content analysis.

Main results: The views of the employees in the Liminka Residential School's special-care wards on the execution of family work proved to be in accordance with each other. Also, many employees had ideas on how to develop family work. Family work was seen as an important and indispensable part of the actual, everyday work. The employees hoped that in the future family work would become more planned and more concrete, and also a more visible part of the everyday work of the counselors.

Family work is seen as mapping and foundation-building work, whose execution should be more closely followed and documented.

Conclusions: The long-term goal of child welfare is to guide the children back to living at home, and therefore cooperation with families and the close networks is a prerequisite for meeting that goal. In order for family work to become more planned and concrete, there needs to be clear instructions for the execution of family work, the minimum requirements for it, and also for what is included in the job description of the counselors doing family work. Following and developing family work also require more precise instructions.

Key words: Special-care, family work, questionnaire, instructions on the execution of family work

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. OPINNÄYTETYÖN JUURET JA ETENEMINEN.....	7
2.1 Perhetyön toimintamalli kehittämishankkeessa	7
2.2 Opinnäytetyön tehtävät ja produktion teko	10
3. OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET	16
3.1 Perhetyötä selventäviä käsitteitä	16
3.2 Sijaishuollon käsitteitä	19
4. HUOSTAANOTETUN LAPSEN PERHE JA PERHETYÖ.....	22
5. ERITYINEN HUOLENPITO KÄYTÄNNÖSSÄ	27
6. VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN	33
7. TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
8. SUUNNITELMA PERHETYÖN TOTEUTTAMISESTA JATKOSSA	45
9. POHDINTA	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	52

1. JOHDANTO

Limingan koulutuskeskus on vanhin Suomen kuudesta valtion koulukodista, joka tuottaa lastensuojelun sijaishuollon palveluita. Limingan koulutuskeskuksessa on kaksi erityisen huolenpidon osastoa, joista osasto Joukola perustettiin vuonna 2001 ja osasto Parkki vuoden 2008 alusta. Erityisen huolenpidon osastot ovat tarkoitettu lapsille, joille avoimina järjestelminä toimivien osastojen rajat eivät ole riittävän turvalliset.

Jopa 175-vuotta pitkän koulukotien historian aikana vanhempia on näkynyt koulukotien arjessa vaihtelevasti: Osa vanhemmista on toiminut ohjaajien kumppaneina kasvatuksessa, kun taas osa vanhemmista on siirtänyt kokonaan vastuun lapsensa kasvatuksesta koulukodille. 1980-luvulta lähtien perhetyö on vakiintunut koulukotien toimintamalleihin ja perhekeskeisyys on jatkunut tähänkin päivään (Hermanson & Martsola 2006, 92-94.) Koulukodeissa on kuitenkin erilaisia koulukodin sisäisiä asuinmuotoja, joissa jokaisessa perhetyö esiintyy hieman eri rooleissa. Erityisen huolenpidon osastot eroavat selkeimmin muista koulukotisijoituksen osastomuodoista, joten myös perhetyössä ilmenee omat erityispiirteensä. Tässä opinnäytetyössä selvitan niitä ulottuvuuksia, joiden osalta erityisen huolenpidon osastojen perhetyö eroaa muusta perhetyöstä. Työelämän jatkuvien muutoksien ja uudistusten vuoksi on tärkeää, että työpaikalla on riittävän selkeät mallit siitä, mitä tulee tehdä, jotta tiedetään miten eri tilanteissa toimitaan (Järvinen 2001, 38). Koska perhetyö on olennainen osa arjen työskentelyä, on hyvä olla selkeä ohjeistus siitä, mitä perhetyön eteen on jokaisen työntekijän tehtävä. Opinnäytetyö sisältää työntekijöille Limingan yksikköön osoitetun kyselytutkimuksen, jonka pohjalta pyrin selkeyttämään erityisen huolenpidon osastojen käytännön perhetyön toteuttamista.

Perheiden kanssa työskenneltäessä on kyettävä huomioimaan sen moninaiset ja muuttuvat piirteet. Tänä päivänä jo pelkästään perhe käsitteenä on saanut moninaisemman luonteen: Perhetyyppejä on useita, eikä tämän päivän perhemalli ole yksiviivainen. Perhemallin lisäksi työskentelyyn vaikuttavat muun muassa myös perheenjäsenten väliset suhteet, suhteet viranomaisiin, yhteistyöhalukkuus, perheen tai perheenjäsenen nykytilanne sekä olosuhteet, joissa perhetyötä pyritään toteuttamaan. Hoitojaksot erityisen huolenpidon osastoilla ovat luonteeltaan lyhytkestoisia ja intensiivisiä, lisäksi välimatka perheisiin on usein pitkä. Muun muassa nämä näkökulmat luovat omat poikkeavat erityispiirteensä erityisen huolen-

pidon osastoilla toteutettavaan käytännön perhetyöhön. Perheiden lisäksi on työskentelyssä huomioitava myös sijaishuoltopaikan työntekijät, josta lapsi on osastolle saapunut tai jonne hän hoitojakson jälkeen on menossa. Toisinaan suhteet sijaishuoltopaikan ihmisiin tai muuhun läheisverkostoon saattavat olla lapsen näkökulmasta läheisemmät kuin omiin biologisiin vanhempiin. Tämä näkökulma on myös huomioitava käytännön perhetyön suunnittelussa. Tarja Pösö mainitsee Hermanson & Martsolan kirjassa Aikuinen vanhemmuus, että tarvitaan viisautta monenlaisen vanhemmuuden hyväksymiseen, mutta samalla varmistetaan, ettei sen nimissä vahingoiteta lasta (2006, 99).

Katja Vainikaisen laatimassa perhetyön raportissa käy ilmi, että Limingan koulutuskeskussa on tehty kaksi pienempää tutkielmaa perhetyöstä, mutta molemmat ovat käsitelleet perhetyötä yleisesti kaikissa kantalaitoksen asuinyksiköissä (2009, 26). Vuonna 2009 aloitettiin valtakunnallinen erityisen huolenpidon osastojen kehittämisprojekti, jonka tarkoituksena oli kehittää erityisen huolenpidon osastojen työn sisältöä. Yhtenä työalueena oli perhetyön kehittäminen, josta tämäkin opinnäytetyö sai alkunsa. Projektin tavoitteena oli luoda yleinen perhetyön toimintamalli, johon tämä opinnäytetyö sisältyy. Kehittämisprojektin aikana perhetyöhön suunniteltiin erilaisia työvälineitä käytännön perhetyön tueksi ja kirjattiin kehittämisideoita sekä yleisiä käytäntöjä, joita erityisen huolenpidon osastojen perhetyö pitää sisällään. Opinnäytetyöni keskittyy rakentamaan konkreettisemmän toimintamallin siitä, mikä on työntekijöiden toimenkuvassa vähimmäisvaatimus perhetyölle.

2. OPINNÄYTETYÖN JUURET JA ETENEMINEN

Koulukodit ovat edelläkävijöitä suomalaisen erityisen huolenpidon kehittäjinä ja toteuttajina. Manu Kitinoja, Taru Kekoni ja Tarja Pösö toteuttivat 2007-2008 Erityisen huolenpidon tutkimus- ja kehittämishankkeen, jonka tulosten tarkastelujen seurauksena 2009 vuoden alusta palkattiin valtion erityisen huolenpidon osastoille kehittämispäällikkö. Kehittämispäällikön tehtävänä oli kartoittaa ja kehittää erityisen huolenpidon osastojen toiminnan sisältöä. Kehittämiprojektissa olivat siis mukana kaikki valtion alaiset erityisen huolenpidon osastot ja kehittämispäällikön toimipiste sijaitsi Limingan koulutuskeskuksessa, mihin tämä opinnäytetyö myös sijoittuu.

Kehittämiprojekti ennätti toimia vuoden 2009 loppuun saakka, jonka jälkeen kehittämispäällikön tehtävät kehittämissuunnitelmassa päättyivät. Vuoden aikana erityisen huolenpidon sisältöä saatiin kartoitettua ja kehittämissideoita työstettyä, jonka pohjalta jokainen erityisen huolenpidon yksikkö saattoi omillaan jatkaa toimintansa sisällön kehittämistä. Alkuperäisenä tarkoituksena oli tehdä tämä opinnäytetyö osana kyseistä kehittämissuunnitelmaa, mutta projekti ehti päättyä, kun opinnäytetyö oli vielä suunnittelu- ja kartoitusvaiheessa. Kehittämissuunnitelma toimi kuitenkin hyvänä pohjana perhetyön toimintaohjeistuksen kehittämiseksi, joten oli suotavaa hyödyntää kehittämispäällikön tekemiä johtopäätöksiä myös omassa opinnäytetyössä.

2.1 Perhetyön toimintamalli kehittämishankkeessa

Valtion koulukotien erityisen huolenpidon osastojen kehittämissuunnitelmassa yhtenä kehittämisaikana oli perhetyön kehittäminen. Projektin aikana kehittämispäällikkö laati perhetyön toimintamallin, jota siis hyödynnän osana tätä opinnäytetyötä. Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastojen työntekijöistä muodostui ryhmä, joka toimi käytännön suunnittelussa kehittämispäällikön tukena. Kaikissa valtion koulukodeissa erityisen huolenpidon osastoilla työskentelevät ohjaajat saivat kertoa toiveensa siitä, mikä kehittämisaikana kiinnostaa heitä eniten. Kehittämispäällikkö haastatteli kaikkia ohjaajia, jonka jälkeen hän jakoi työntekijät omien kiinnostuksen kohteidensa ja erityisosaamisalueidensa mukaan useampaan ryhmään, joista yhdessä suunniteltiin juuri perhetyön kehittämistä eri-

tyisessä huolenpidossa. Sekä opinnäytetyön tekijänä että osasto Joukolan työntekijänä kuuluin myös itse kyseiseen perhetyön kehittämisryhmään. Kehittämisryhmään Limingan koulutuskeskuksen osalta kuuluivat osa Joukolan ja Parkin työntekijöistä sekä palkkatyösuhteessa olevat erityistyöntekijät.

Kehittämispäällikön laatimassa toimintamallissa havaitut asiat ovat huomion arvoisia suunniteltaessa ohjeistusta, jonka on tarkoitus vastaisuudessa olla pohja vähimmäisvaatimukselle siitä, mitä perhetyön tehtäviin erityisessä huolenpidossa kuuluu. Seuraavaksi esittelen lyhyesti Katja Vainikaisen (2009) laatiman perhetyön toimintamallin. Niin perhetyön kehittämisprojektissa kuin tässä opinnäytetyössäkin yhteisenä ajatuksena oli se, että kaikille perheille tulee tarjota tietty minimi, jonka pohjalta työskentely jäsentyy kunkin perheen tarpeiden ja tilanteen mukaan yhteistyössä erityistyöntekijöiden ja sijoittavan sosiaalitoimen kanssa.

Perhetyön kehittämisraportissa todettiin, että sijoituksen alussa vanhempia kuullaan joko puhelimitse tai paikan päällä tapahtuvan tuloneuvottelun yhteydessä. Kehittämisprojektin myötä tulovaiheeseen suunniteltiin perustietolomake vanhemmille -pohja, jota työntekijät voivat käyttää tukena vanhempien näkemyksiä ja tuntemuksia selvittäessä (Liite 2). Yhteydenpito hoitojakson edetessä tapahtuu pitkälti puhelimen välityksellä, mutta myös sähköposti on käytössä oleva yhteydenpitoväline. Joskus asioista on helpompi kirjoittaa kuin puhua ja kirjoittaminen ei myöskään ole sidottu ajankohtaan. Omaohjaaja hoitaa yhteydennotot perheeseen kuitenkin puhelimitse, koska asiakastietoja ei saa lähettää sähköisesti. Muuta materiaalia, kuten tietoa sijoituksen aiheuttamasta kriisistä tai tietoa osastosta voidaan lähettää sähköisesti. Työntekijöiden raportointijärjestelmään Nappulaan kirjataan perhetyö sekä vanhempien että lapsen näkökulmasta (Vainikainen 2009.) Perhetyön osuutta raportointijärjestelmään ei ole kuitenkaan tarkennettu, minkä vuoksi kirjallinen dokumentointi perhetyöstä jää toisinaan suppeaksi. Käytännössäkin tällä hetkellä ohjaajat hyödyntävät muun muassa sähköpostia viestinnässä vanhempien kanssa puhelinkeskusteluiden lisäksi. Osalla perhepiiristä käytössä ei ole tietokonetta tai internet-yhteyttä, jolloin yhteydenpito tapahtuu pääosin vain puhelimen välityksellä. Sijoituksen alkuvaiheessa voi myös olla mahdollista, että vanhempien omat ajatukset saattavat käytännössä jäädä taustalle, kun keskustellaan itse lapsen tilanteesta ja asioista. Tästä syystä esitietolomake voi toimia hyvänä

tukena, että keskusteluiden lomassa tulee käytyä keskustelua myös muiden perhepiirin jäsenten tuntemuksista. Tuloneuvottelutilanteet ovat usein osoittaneet, että mikäli tulovaiheessa lapsi vie paljon huomiota, saattaa vanhempien kuuleminen jäädä vähemmälle. Kuitenkin olisi tärkeää, että kun vanhempien tapaamiset kasvokkain ovat vähäisiä, voitaisiin nämä mahdollisuudet hyödyntää mahdollisimman hyvin vanhempien ja työntekijöiden välisen yhteistyösuhteen rakentamiseksi.

Tavoitteena on, että vanhempien vierailuja pyritään tukemaan ja niihin valmistaudutaan suunnitelmallisesti. Perheenjäsenten kanssa sovitaan vierailun aikaisesta perhettä voimaannuttavasta työskentelystä ja aikaa tulee järjestää riittävästi työskentelylle. Myös kotikäynti nähtiin kehittämissuunnitelmassa tärkeänä toteuttaa joko sijoituksen alussa tai ennen siirtymistä seuraavaan asumisyksikköön. Kotikäynti antaa huomattavan paljon tietoa perheen tilanteesta ja dynamiikasta ja sitä voidaan käyttää apuna jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Mallin mukaan perhetyö kuuluu omaohjaajan tehtäviin yhteistyössä erityistyöntekijöiden kanssa (Vainikainen 2009.) Käytännössä perheiden vierailuja tuetaan, mutta äkillisestikin muuttuvat tilanteet saattavat toisinaan aiheuttaa sen, ettei vierailuihin ennätetä valmistautumaan riittävän hyvin, eikä vanhempien ja ohjaajien väliselle keskustelulle aina ole tarpeeksi aikaa. Myöskään kotikäynnit eivät ole toteutuneet käytännössä. Perhetyölle ei ole varattu nykyisellään erillistä aikaa, vaan yhteydenpidosta perheiden kanssa sovitaan yksilökohtaisesti.

Vainikaisen laatima kehittämissuunnitelma toi esille näkökulmia, huomioitavia seikkoja ja kehittämideoita sekä käytännön työvälineitä Limingassa erityisen huolenpidon osastoilla tehtävän perhetyön tueksi. Raportti jätti kuitenkin avoimeksi sen, mitä käytännössä jokaisen työntekijän on perhetyön eteen tehtävä, miten työtä konkreettisesti tehdään, seurataan ja kehitetään. Näitä asioita, joita kehittämishankkeessa jätettiin avoimiksi, pyrin opinnäytetyön tiimoilta tarkentamaan ja selventämään. Tärkeää on, että suunnitelmat olisivat sellaisia, joihin käytännön puitteet antavat mahdollisuuden ja joihin työntekijät pystyvät sitoutumaan.

Taulukko 1. Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Keskeiset näkökulmat	Huomioitavat asiat	Kehittämisehdotukset	Vastausta ilman jääneet asiat
<ul style="list-style-type: none"> - Perhetyö erityisessä huolenpidossa sisältää omat erityispiirteensä - Perhetyön rooli on tärkeä, koska pidemmän aikavälin tavoitteena on tukea perheen yhdistämistä 	<ul style="list-style-type: none"> - Erilaiset perheet ja tukiverkostot - Hoitojakson lyhytaikaisuus - Koko perhe usein kriisissä - Pitkät välimatkat perhepiirin jäsenten välillä - Yhteydenpito tapahtuu pääosin puhelimitse - Yhteydenpito voi olla myös rajoitettua 	<ul style="list-style-type: none"> - Perhetyölle tulisi laatia tietty vähimmäisvaatimus - Tarkempi ohjeistus perhetyöstä työntekijöille - Perhetyön seuranta ja dokumentointia pitäisi tehostaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Mitä perhetyön tulisi pitää sisällään - Mitä on otettava huomioon perhetyön eri vaiheissa - Miten perhetyötä voitaisiin kehittää - Mikä on minimi perhetyön toteuttamiselle

2.2 Opinnäytetyön tehtävät ja produktion teko

Opinnäytetyön ensisijaisena tavoitteena on ollut laajentaa näkemystä siitä, millä tavoin perhetyötä voidaan erityisen huolenpidon osastoilla kehittää. Tehtävänäni on ollut kysyä erityisessä huolenpidossa Limingan yksikössä työskentelevien näkemyksiä ja kokemuksia erityisen huolenpidon osastoilla tapahtuvasta perhetyöstä. Toisena tehtävänä on ollut kerätä materiaalia ja koota lopuksi idea, joka toimisi tulevaisuudessa pohjana ja vähimmäisvaatimuksena työntekijöiden tekemälle perhetyölle. Tällä hetkellä työntekijöillä on erinäiset ja epäselvät kuvat siitä, millaisena perhetyön tulisi esiintyä erityisen huolenpidon osastoilla käytännön työssä. Valtion koulukotien kehittämisprojektin tuloksena saatiin luoduksi toimintamalli sekä apuvälineitä työhön, joiden pohjalta perhetyötä tulisi lähteä toteuttamaan. Tämä opinnäytetyö keskittyy ainoastaan Limingan yksikön erityisen huolenpidon osastojen perhetyöhön ja erityisesti konkreettisiin työtehtäviin, mitkä kuuluvat jokaiselle työntekijälle käytännön perhetyössä.

Tämänhetkisessä käytännön perhetyössä ongelmana on se, ettei kenelläkään ole täysin tarkkaa kuvaa siitä, mitä työtehtäviin perhetyön osalta kuuluu. Pääpiirteiset toimintamallit ovat olemassa perhetyöstä käytännön arjessa, jonka jälkeen jokainen työntekijä on panosta-

nut perhetyöskentelyyn sen verran, kun itse on nähnyt tarpeellisenä. Toisekseen työntekijöillä on toisistaan hieman eriävät mielikuvat siitä, mitä perhetyö käytännössä on ja mitä se käsitteen tasolla pitää sisällään. Suurimmalla osalla osastoilla työskentelevistä työntekijöistä ammatilliseen koulutustaustaan on sisältynyt perhetyön opintoja, mutta vain muutamilla on erillinen perhetyön koulutus taustalla. Lisäksi on otettava huomioon, että perheet ovat erilaisia, jonka vuoksi perhetyön toteuttaminen joissain tilanteissa voi olla lähes mahdotonta työntekijästä riippumattomista syistä. Osalla perheistä on jo aloitettu aiemmassa sijoituspaikassa tai asuinkunnan kanssa perhetyön toteutus, mikä on myös huomioitava käytännön työskentelyn suunnittelussa. Tässä asiassa on hyvä kysyä perheen toiveita, että kokevatko he jo aiemmin aloitetun perhetyön riittävänä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kirjoittaa auki ne vähimmäisvaatimukset, joita perhetyöltä erityisen huolenpidon osaston työntekijöiltä odotetaan. Työntekijät itse ovat parhaita asiantuntijoita kertomaan, miten perhetyötä nykyisellään toteuttavat ja miten sitä tulisi kehittää käytännön arjessa. Tärkeää on myös selvittää niitä menetelmiä ja välineitä, joiden avulla perhetyön tekeminen toteutuu mahdollisimman suunnitellusti ja prosessinomaisesti. Tästä syystä olen päätenyt haastattelemaan Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastoilla työskenteleviä ohjaajia. Päivävuoroissa työskenteleviä vakituksessa työsuhteessa olevia ohjaajia osastoilla on tällä hetkellä yhteensä kaksitoista (12), joista kuusi työskentelee osasto Joukolassa ja kuusi osasto Parkissa. Lisäksi osastoilla on yhteinen tiiminvetäjä, joka työskentelee vuorollaan molemmilla osastoilla. Osastoilla työskenteleviä sijaisia en ole laskenut mukaan kyselyyn. Kyselyyn valitut työntekijät olivat kaikki joko virassa olevia tai vähintään vuoden määräaikaisessa virkasuhteessa olevia työntekijöitä. Kaikille kahdelletoista työntekijälle lähetetystä kyselylomakkeesta vastauksia saapui yhdeksältä työntekijältä.

Opinnäytteessä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista analyysimenetelmää. Laadullinen analyysi sisältää kaksi vaihetta: Havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen. Pelkistämisessä on kyse siitä, että kiinnitetään huomio vain niihin asioihin, jotka ovat kysymysten asettelun kannalta olennaisia. Lisäksi havainnot yhdistetään toisiinsa, jonka avulla karsitaan havaintojen määrää. Arvoituksen ratkaisemista nimitetään usein tulosten tulkitsemiseksi, kyse on siis siitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden avulla tehdään merkitystulkinta tutkittavasta asiasta (Alasuutari 1999, 38-44.) Laadullisen

analyysin tavoitteena on ollut selvittää Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastojen Joukolan ja Parkin työntekijöiden näkemyksiä perhetyöstä. Haastattelu suoritettiin sähköpostitse lähetetyllä kyselylomakkeella (Liite 1). Kaikki esitetyt kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joihin työntekijät saivat vastata vapaamuotoisesti.

Selkeän tutkimusmetodin kautta aineistossa olevat havainnot voidaan erottaa tutkimustulokseksi. Ilman selkeää metodologiaa, selkeää sääntöä, millaisista havainnoista on lupa mitään päätellä, tutkimus saattaa muuttua omien ennakkoluulojen todisteluksi (Alasuutari 1999, 82.) Koska perusjoukko oli opinnäytteen tekijälle tässä kyselytutkimuksessa entuudestaan tuttu, oli kyselylomake neutraali tapa selvittää otoksen mielipiteitä ja näkemyksiä ilman, että kyselyn laatijana olisin voinut vastaushetkellä spontaanisti vaikuttaa saatuihin vastauksiin. Kasvotusten haastatteleamalla tilanne olisi ollut toinen, jolloin kysymysten johdattelua tiettyyn suuntaan olisi ollut haastavampaa välttää. Metodi on siinä tilanteessa huono, mikäli saatu aineisto ei anna mahdollisuutta osoittaa tutkijan hypoteeseja vääriksi tai tutkimusasetelmaa kestävämmäksi (Alasuutari 1999, 82). Tärkeänä tavoiteltavana asiana kyselytutkimuksessa olikin se, että otoksen vastaukset antaisivat sellaista tietoa ja toisivat esille sellaisia näkökulmia, joita etukäteen ei olisi osannut odottaa.

Tutkimusmetodin opinnäytetyössä olen käyttänyt sähköisesti lähetettyä ohjaavaa kyselytutkimusta. Ohjaavan lähestymistavan tavoitteena oli selvittää sitä, millaisen tutkimuskohteen pitäisi olla (Routio 2007). Opinnäytetyön kyselyn tavoitteena olikin selvittää työntekijöiden näkemyksiä siitä, millaista perhetyön tulisi olla tai millaisena he toivoisivat sen ilmenevän käytännön työssä. Ohjaavan tutkimuksen kohteen toivottava tila voidaan saada siis aikaan esimerkiksi ihannetilän määrittelyllä. Tätä menetelmää voidaan käyttää silloin, kun ei ole nähtävissä mitään oletettua lähtötilannetta tai esikuvaa. Kuten Limingan koulutuskeskuksessakaan ei ollut olemassa ohjeistusta erityisen huolenpidon perhetyön käytännön vaatimuksille, eikä myös ole muualta otettavaa mallia, jonka voisi sellaisenaan osoittaa sopimaan ko. paikkaan. Kyselytutkimuksessa mittareina ovat kysymysten ja väitteiden koekelmat, joiden pyrkimyksenä on mitata erilaisia moniulotteisia ilmiöitä, kuten asenteita ja arvoja (Vehkalahti 2008, 12).

Haasteellista asenteiden ja arvojen tutkimisessa on se, että ne ovat käsitteellisesti vaikeatajuisempia ja hankalampia määritellä, joten niiden mittaus edellyttää konkreettisia kysymyksiä (Vehkalahti 2008, 18). Kysymysten asettelussa olen pyrkinytkin siihen, että ne ovat mahdollisimman selkeitä, sillä epäselvät kysymykset saavat vastaajan turhautumaan ja tällaiset tilanteet voivat myös vaikuttaa saatavien vastausten määrään. Kaikki kyselylomakkeen kysymykset olivat tietoisesti avoimia, koska otokseen valitut henkilöt olivat kaikki perusjoukon (niiden, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita) asiantuntijoita. Avovastauksista voi saada myös sellaista tietoa, joka muuten saattaisi jäädä huomioimatta (Vehkalahti 2008, 25). Lomaketutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä eli arvioimalla pätevyyttä ja pysyvyyttä. Työskentelyssä on tärkeää huomioida myös se, osaako tulkita vastaukset, kuten niiden antajat ovat ne tarkoittaneet. On myös tärkeää, että annettuja vastauksia voidaan vertailla keskenään. (Viinamäki & Saari 2007, 48-53.) Opinnäytetyössä on arvioitu muun muassa näitä asioita analyysimenetelmää valitessa. Punaisena lankana mukana on ollut koko ajan se ajatus, että jokaisessa vaiheessa tutkimusongelma on pidetty mielessä. Lisäksi opinnäytetyössä on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että analyysimenetelmä olisi sellainen, jolla vastaajien ajatukset tulisivat kuuluville siten kuin he vastauksissaan ovat asian tarkoittaneet. Kun tutkimus suoritetaan kyselylomakkeella, ei tutkija voi vaikuttaa vastauksiin olemuksellaan tai läsnäolollaan. Kuitenkin haittapuolena saattaa olla se, ettei vastaaja voi saada tarkennusta kysymyksiin ja tällöin väärinymmärrysten mahdollisuus on aina olemassa (Aaltola & Valli 2001, 101-102.) Näin oli selkeästikin käynyt joidenkin vastaajien kohdalla myös tässä kyselytutkimuksessa. Onneksi useat kysymykset vastasivat osiltaan toisiaan, jotta pystyisin niistä jokaisen vastaajan kokonaisvaltaisen näkemyksen kuitenkin poimimaan.

Analyysimenetelmänä opinnäytetyössä tutkimustehtävän osalta on käytetty sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan siten, että eritellään yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Se on tekstianalyysia, jossa tarkasteltavana ovat tekstimuotoiset aineistot. Tavoitteena on, että analyysin avulla tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kaikki vastaukset on koottu siis yhdelle paperille, jonka jälkeen jokainen osio (vastaus) on tiivistetty ja niistä on nostettu esille vastausten yhtenäisyyksiä ja eroja. Jossain määrin voidaan käyttää myös määrällistä sisällön erittelyä, joka opinnäytetyössä esiintyy siten, että samankaltaiset vastaukset on las-

kettu yhteen ja täten on voitu analysoida muun muassa, mitä suurin osa, noin puolet tai vain muutama vastaaja on tuonut esille. Sisällönanalyysi voi siis sisältää sekä laadullista että määrällistä sisällön erittelyä.

Aineiston kerääminen tapahtui siten, että kyselylomake lähetettiin kaikille Limingan yksikön erityisen huolenpidon osastojen vakituudessa työsuhteessa tai vähintään vuoden määräaikaisessa työsuhteessa oleville ohjaajille työsähköpostiin. Vastausajan päätyttyä keräsin kaikki saapuneet vastaukset yhdelle tyhjälle kyselylomakepohjalle, jonka jälkeen aloitin vastausten vertailun. Vastauksia vertaillessa kokosin yhteen samankaltaiset vastaukset, usein toistuvat vastaukset ja lopuksi harvemmin esille nousevat asianhaarat. Näin sain kootua työntekijöiden yleisen mielipiteen ja näkemyksen perhetyöstä sekä nostettua myös esille vastausten kautta niitä mielestäni huomionarvoisia seikkoja, joita yksittäisistä vastauksista oli tarkoituksenmukaista ottaa huomioon. Tutkimus ei ole määrällisesti luotettava, koska se edustaa vain pientä osaa kaikista maassamme erityisessä huolenpidossa työskentelevistä henkilöistä. Vastausprosentti Limingan yksikön osalta oli kuitenkin hyvä (75%), jonka vuoksi tulokset ovat luotettavia kokoamaan Limingan erityisen huolenpidon osastojen päivyötä tekevien ohjaajien näkemystä aiheesta. Työntekijöiden näkemys on muodostunut työtehtävien ja kokemuksen sekä osaltaan myös koulutuksen kautta. Työn kiireellisyyden ja äkillisestikin muuttuvien tilanteiden vuoksi paras mahdollinen keino saada mahdollisimman monen työntekijän näkemys esille oli, sähköpostitse lähetetty kysely. Täten jokainen vastaaja sai miettiä kysymyksiä rauhassa ja valita itselleen parhaan mahdollisen ajan kyselyyn vastaamiseen. Pyrin muotoilemaan kyselylomakkeeseen kysymykset siten, että vastaajat saisivat tuottaa mahdollisimman monipuolisen näkemyksen esille siitä, millaisena he näkevät perhetyön ihannetilän.

Eettisestä näkökulmasta olen huomionnut vastauksia kootessa, että kaikkien vastanneiden näkemykset nousisivat opinnäytetyöni kautta esille. Kuitenkin olen nostanut esille opinnäytetyössä myös sellaisia yksittäisiä vastauksia, jotka itse olen nähnyt huomionarvoisina ja tärkeinä. Tästä johtuen olen selkeästi merkinnyt opinnäytteessä vastausten analysointi kapaleessa ne kommentit, jotka ovat tulleet vain yhdeltä vastaajista ja erikseen ne asiat, joista moni on ollut samaa mieltä. En voi kuitenkaan kieltää, etteivätkö omat kokemukseni ja näkemykseni aiheesta kävisi ilmi opinnäytetyössä, olin kuitenkin itse myös yksi kaikista kyselyyn vastanneista. Siihen mitä kysymyksiä olen kyselylomakkeella vastaajilta kysynyt,

on selvästi vaikuttanut se, että olen tiennyt mitä aihepiirejä haluan vastaajien miettivän. Saadut vastaukset olen tuonut opinnäytetyön tuloksiin sellaisinaan, joten niihin omat näkemykseni eivät ole olleet vaikuttamassa. Omia henkilökohtaisia näkemyksiäni tulee esille opinnäytetyön tuloksissa, mutta painoarvo on ollut vastauksissa, joita on tullut samanlaisia useampia. Kaikkien vastanneiden kyselylomakkeet käsittelin luottamuksellisesti, eikä tekstistä voi käydä ilmi, kenen kommentti mikäkin on ollut.

3. OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Perhetyötä suunniteltaessa on tärkeää selvittää, ketä lapsi itse nimeää perheeseen ja ketkä kuuluvat tällä hetkellä lapsen tukiverkoston. Lapsi voi kokea, että perhe on eri asia kuin tukiverkosto tai läheiset. Perhetyöhön voidaan ottaa mukaan myös sellaisia nuorelle tärkeitä ja turvallisia henkilöitä, jotka eivät kuulu biologiseen perheeseen. Ilman sukulaisuussuhdetta olevien henkilöiden mukana olosta on kuitenkin saatava suostumus lapselta itseltään, hänen huoltajiltaan sekä lapsen asioissa mukana olevalta sosiaalityöntekijältä. Lapsen huoltajat kuuluvat aina yhteydenpitoverkoston ellei viranomaisten toimesta ole erityisestä syystä tehty yhteydenpidonrajoitusta. Yhteydenpitoa huoltajaan voidaan rajoittaa, mikäli voidaan osoittaa huoltajan vaarantavan toiminnallaan tai käytöksellään nuoren kasvua ja kehitystä. Poikkeustapauksista on tehtävä erillinen päätös, josta ilmenee miksi yhteydenpito ei ole lapsen edun mukaista (Roos 2004, 14-15.) Yhteistyöskentelyn lähtökohtana ja periaatteena on se, että vanhemmat ja muu tukiverkosto, sosiaaliviranomaiset ja sijaishuolto paikan työntekijät toimivat yhteistyössä ja kohti yhteistä tavoitetta lapsen tilanteen korjaamiseksi.

Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastojen perhetyön yhtenä tärkeänä tavoitteena on muodostaa perhepiirin kanssa yhteinen käsitys siitä, mikä lapselle on parhaaksi ja saada perheenjäsenet kokemaan roolinsa tärkeäksi niin vanhempana kuin kasvatuskumppaneinakin. Yhteistyöhön työntekijöiden kanssa ei perhepiiriä voida pakottaa, mutta yhteistyöskentely on edellytys sille, että lasta voidaan tukea kotiin päin. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli lapsen perheestä ei saada tietoa, eikä yhteydenpito onnistu, ei lasta voida tulevaisuudessa suositella palaamaan perhepiirin luo lomailemaan saati asumaan. Useimpien perheet osallistuvatkin mielellään työskentelyyn vähintään arkisten kuulumisten vaihdon ja huoltosuunnitelmapalavereiden merkeissä.

3.1 Perhetyötä selventäviä käsitteitä

Perhe voi muodostua yhdestä tai useammasta jäsenestä, joko biologisin tai sosiaalisin perustein. Olennaista on, että henkilöt jakavat yhteisen arjen ja heillä on keskinäinen tunneside. Nykyisin kun perhetyyppejä on useita, ei perhemalli ole niin yksiviivainen. Perheen

määritelmä on suhteellinen käsite, koska sitä määrittävät tuntemukset siitä, keitä perheeseen koetaan kuuluvan. Perhe on koti, läheisiä ihmissuhteita, verisiteitä ja eri sukupolvia, jossa lapsen tunteet ja tarpeet otetaan huomioon. Välillisessä tai välittömässä perhetyössä ei ole merkitystä, miten perhe määritellään, koska perheen koolle tai muodolle ei aseteta tavoitteita. (Reijonen 2005, 31-32.) Vaikka tänä päivänä perhe voidaan käsittää laajemminkin, Limingan koulutuskeskuksessa perhetyön osalta perheeseen katsotaan kuuluvan huoltajat ja sisarukset. Sillä ei ole merkitystä, ovatko huoltajina biologiset vanhemmat, sijaisvanhemmat tai sukulaisia. Lisäksi perhepiiriin voivat kuulua lähisukulaiset, kuten tädit, sedät, enot, serkut ja isovanhemmat. Kuitenkin sukulaisten osalta yhteydenpitoverkostoon hoitojakson aikana rajataan vain ne, jotka ovat aktiivisesti ja säännöllisesti olleet mukana lapsen elämässä. On kuitenkin huomioitavaa, että lapsi voi kokea perheen aivan eri tavalla kuin viranomaistaho sen näkevät. Perheen käsitettä voidaan kartoittaa esimerkiksi sukupuun tai verkostokartan avulla.

Sijaishuollossa perhetyö -käsitteellä tarkoitetaan usein perheen kanssa tehtävää yhteistyötä. Perhetyö voi olla muuan muassa lapsen kuulumisten vaihtamista vanhempien kanssa tai lomista sopimista ja sopimusten tekoa sekä neuvojen antamista vanhemmille. Tällainen perhetyö ei kuitenkaan riitä voimaannuttamaan perhettä, vaan tarvitaan myös prosessinomaista työskentelyä eli hoitavaa ja korjaavaa työskentelyä (Etappi-ryhmä ry 2008, 4.) Perhetyötä on pyritty määrittelemään tarkemmin verraten käsitettä perhepalvelun käsitteeseen. Tällä perusteella perhetyöstä on löydetty seuraavanlaiset tunnistettavat ominaisuudet: Perhetyö on tavoitteellista, suunnitelmallista, siinä tehdään jotain tai puututaan johonkin perheessä, sillä vaikutetaan tietoisesti perheeseen. Lisäksi ominaista on, että perhe ohjataan perhetyön pariin usein muualta. Perhe on usein velvoitettu perhetyöhön, siinä tiedetään mihin pyritään ja mitä työltä halutaan sekä mikä on työn tavoite. Perhetyö on myös haitan tai ongelman korjaamista tai poistamista (Reijonen 2005, 35.)

Erityisen huolenpidon osastoilla perhe on ohjattu ja täten velvoitettu perhetyöhön sosiaaliviranomaisten kautta, kun he ovat päätyneet nuoren sijoittamiseen erityisen huolenpidon osastolle. Jaksolle tarvitaan kuitenkin erityisen huolenpidon päätös, johon on kuultava myös lasta itseään sekä hänen huoltajiaan. Erityisen huolenpidon jakson erityispiirteet huomioiden perhetyötä toteutetaan niissä puitteissa mahdollisimman suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti, kuin se on mahdollista. Tarkoituksena on, että erityisessä huolenpidossa

aloitettua perhetyötä jatketaan seuraavassa, pidempiaikaisessa sijaishuoltopaikassa. Siksi onkin tärkeää luoda alusta alkaen sellaiset suunnitelmat ja tavoitteet, joihin kaikki osapuolet ovat valmiita sitoutumaan huomioiden rajallinen aika ja rajalliset olosuhteet. Erityisen huolenpidon osastoilla perhetyöhön kuuluu lapsi ja hänen ydinperheensä, sijaishuoltopaikan/sijaishuoltopaikkojen omaohjaajat, sosiaaliviranomaiset sekä muu erityistyöntekijätaho. Erityistyöntekijöihin Limingan koulutuskeskuksessa kuuluvat psykiatri, psykologi, erikoissairaanhoidaja ja sosiaalityöntekijä.

Vanhemmuudesta ei ole olemassakaan kattavaa teoriaa. Lastensuojelussa ja lastenpsykiatriassa on kuitenkin erityinen tarve tutkia vanhemmuutta ja puuttua puutteelliseen tai riittävään vanhemmuuteen. Vanhemmuus sanana on ongelmallinen, koska sen käyttäjät eivät vaivaudu täsmentämään tai määrittelemään sen tarkoitusta ja sanan merkityksen kirjo on suuri (Piha 2008, 6.) Limingan koulutuskeskuksessa lähdetään liikkeelle siitä, että vanhemmuus on jokaisessa äidissä ja isässä valmiina, oli heidän vanhemmuutensa sitten ulkopuolisten katsomana puutteellista tai ei. Vanhemmuus on jo jokaiselle vanhemmalle olemassa oleva asia, jonka vahvistamisessa ammattikasvattajat ja muu viranomaistaho voivat tukea. Tärkeänä perhetyön tehtävänä onkin vanhemmuuden tukeminen, jotta vanhemmat pärjäisivät lastensa kanssa tulevaisuudessa yhä vähemmällä ulkopuolisten tuella. Vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyö tukee myös sitä, etteivät lapset vieraantuisi perhepiiristään lapsen ollessa sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Aikuisten toimiessa yhteistyössä keskenään, luo se osaltaan myös turvallisuuden tunnetta lapsille.

Kasvatuskumppanuudessa on kyse siitä, että työntekijä ja vanhemmat tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kumppanuudessa on kyse vanhempien ja työntekijöiden toimimisesta tasavertaisina, mutta erilaisina lapsen asiantuntijoina. Tavoitteena kasvatuskumppanuudelle on se, että saadaan toimiva yhteistyösuhde lapsen elämään. Työntekijän näkökulmasta se tarkoittaa sitä, että asetutaan kuulemaan vanhemman asiaa, ajatuksia ja puhetta sekä uskallusta ottaa vastaan erilaisia viestejä. Dialogisuus kasvatuskumppanuudessa merkitsee sitä, että rakennetaan yhteistä ymmärrystä ja luottamuksellista ilmapiiriä vanhempien ja työntekijöiden välille (Kasvatuskumppanuus 2006).

Taulukko 2. Perhetyön käsitteet

Perhe	Perhetyö	Vanhemmuus	Kasvatuskumppanuus
<ul style="list-style-type: none"> - Voi määräytyä sekä biologisin, että sosiaalisin perustein - on yhtä kuin koti ja läheisiä ihmissuhteita 	<ul style="list-style-type: none"> - Perheen kanssa tehtävää yhteistyötä - Prosessinomaista - Voimaannuttavaa - Hoitavaa ja korjaa - Tavoitteellista ja suunnitelmallista - Sen avulla vaikutetaan tietoisesti perheeseen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei ole olemassa kattavaa teoriaa - Limingan koulutuskeskuksessa lähdetään siitä oletuksesta, että se on jokaisessa äidissä, isässä ja huoltajassa 	<ul style="list-style-type: none"> - Kaksi tai useampi osapuoli sitoutuu yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen - Toimimista tasa-vertaisina, mutta erilaisina lapsen asiantuntijoina

3.2 Sijaishuollon käsitteitä

Lastensuojeluun luetaan avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja sijaishuolto sekä jälkihuolto (LSL 8§). Kaikki lastensuojelun toimenpiteet perusteluineen on kirjattu lastensuojelulakiin (LSL) 683/1983. Lastensuojelulain (3§) mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiaasta henkilöä, vaikkakin lastensuojelulakiin on kirjattu myös jälkihuollossa olevia nuoria (18-20-vuotiaita) koskevat toimenpiteet (Lastensuojelun käsitteet ja määritelmät 2009.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään lastensuojelun sijaishuollon laitoshuollossa oleviin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Koska kaikki alle 18-vuotiaat luetaan lastensuojelulaissa lapsiksi, käytän myös tässä opinnäytetyössä erityisen huolenpidon hoitojaksolle sijoitetuista lapsi nimitystä puhekielessä yleisimmin käytetyn nuori sanan sijasta.

Sijaishuollosta puhutaan, kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle. Sijaishuolto käsitteenä tarkoittaa, että lapsen vanhemmat ovat saaneet sijaiset, jotka hoitavat ja kasvattavat lasta (Roos 2004, 14-15). Päädyttäessä siihen, ettei lapsi voi asua enää kotonaan, on perheessä tapahtunut jo siihen mennessä jotain, mikä vaatii asioiden pidempää prosessointia. Kun lapsi asuu sijaishuollossa, tuo se niin lapselle kuin hänen läheisillensäkin omat tunnekuormituksensa. Esimerkiksi perheenjäsenille voi olla vaikeaa opetella elämään etäällä toisistaan ja vanhemmilla voi olla myös pelko vanhemmuutensa menettämisestä jollekin toiselle. Sijaishuoltopaikkana voivat olla sijaisperheet, lastenkodit, perheryhmäkodit sekä laitoshoi-

toa antavat kodit. Limingan koulutuskeskus on yksi sijaishuollon yksiköistä, joka on laitoshoidon palveluita tarjoava koulukoti ja yleensä viimesijaisin sijaishuoltopaikka.

Lastensuojelulaissa määritellään huostaanottoa luvun 9 pykälän 40 mukaan:

Lapsi on otettava sijaishuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos: 1) Puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä; tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos: 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §: n mukaisesti lapsen edun mukaisia. (Lastensuojelulaki 2007).

Huostaanotto on aina lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kasvua ja kehitystä. Huostaanottoon ryhdytään vain silloin, jos kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vaarantaa lapsen hyvinvointia. Ennen huostaanottoa on kuitenkin arvioitava voitaisiinko avohuollon tukitoimilla turvata lapsen kasvua ja kehitystä riittävästi siten, että huostaanotolta voitaisiin välttyä. Huostaanoton edellytykset on arvioitava lapsen lisäksi myös vanhempien kannalta (Huostaanotto 2010.)

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää niille lapsille, jotka ovat joutuneet vakavaan päihde- tai rikoskierteeseen tai kun lapsen käyttäytyminen muulla tavalla vaarantaa vakavasti hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Tavoitteena on, että erityisessä huolenpidossa saadaan katkaistua lasta vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistetaan kokonaisvaltaisen huolenpidon toteutuminen. (Kekoni & Kitinoja & Pösö 2008, 15).

Erityisen huolenpidon käsite on lähtöisin sijaishuollon vuonna 1998 laaditusta pakkotoimintatyöryhmän muistiosta. Muistiosta on arvioitu muun muassa lastensuojelullisen suljetun hoidon tarvetta ja tehty asiaa koskevia ehdotuksia. Valtion koulukodit lähtivät kehittämään erityisen huolenpidon käytäntöjä pakkotoimintatyöryhmän perusteella. Erityisen huolenpidon osastoista ensimmäiset perustettiin valtion koulukoteihin 2000-luvun alkupuolella. Lainsäädännössä erityinen huolenpito kuvataan lastensuojelulain (417/2007) 11 luvussa, kohdassa rajoitukset sijaishuollossa. Lastensuojelulaissa erityinen huolenpito määritellään seuraavasti pykälässä 71:

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa. (Lastensuojelulaki 2007).

Lainsäädännössä erityinen huolenpito on osa lastensuojelun rajoittamiskäytäntöjä. Erityisen huolenpidon rajoittamiskäytännöt poikkeavat muista lastensuojelulain 11 luvussa määriteltyistä rajoittamiskäytännöistä siten, että ne ovat kestoaltaan pidempiä. Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää 30 vuorokauden ajan, jonka jälkeen erityisen painavista syistä päätöstä voidaan jatkaa 60 vuorokaudella. Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija lastensuojelun vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen tekoa varten lapsen sijaishuoltopaikasta pyydetään kirjallinen moniammatillinen arvio, jossa perustellaan erityisen huolenpidon tarvetta. Moniammatillinen arvio perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen (Kekoni ym. 2008, 15-16).

Erityinen huolenpito on lastensuojelun käytäntö, jossa lapsista pidetään erityistä huolta. Kyse ei siis ole säilyttävästä, eikä rangaistusluonteisesta hoitomuodosta, vaan kokonaisvaltaisesta hoidosta ja huolenpidosta. Erityisessä huolenpidossa keskeisinä toimintamuotoina ovat vuorovaikutus ja toiminnallisuus, jossa jokaisen lapsen tarpeet otetaan yksilöllisesti huomioon ja samanaikaisesti ohjataan myös yhteisölliseen toimintaan (Limingan koulutuskeskus 2009a).

Taulukko 3. Sijaishuollon käsitteet

Erityinen huolenpito	Huostaanotto	Sijaishuolto
=EHO - Lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa - Lastensuojelun rajoittamiskäytäntö	- Viimesijaisin lastensuojelun keino turvata lapsen kasvua ja kehitystä - Yleensä erityiseen huolenpitoon sijoitetut lapset ovat kaikki huostaanotettuja tai huostaanottoa ollaan valmistelemaan	- Lapsi on otettu huostaan - Sijoitettu kodin ulkopuolelle - Lapsen vanhemmat ovat saaneet sijaiset - Erityinen huolenpito on viimesijaisin sijaishuolto-paikka

4. HUOSTAANOTETUN LAPSEN PERHE JA PERHETYÖ

Huostaanotto on kriisi, johon liittyy usein paljon häpeää ja syyllisyyttä, mutta myös yhtä lailla ikävää ja ainaista luopumista (Etappi-ryhmä ry 2008, 4-10). Useasti vanhemmilla on elämässä henkilökohtaisia vaikeuksia, mitkä vaikeuttavat kriisitilannetta entisestään. Lastensuojelun tarpeen taustasyinä ovat useasti vanhempien mielenterveysongelmat tai päihdeongelmat (Iivonen 2009, 3). Suomessa vanhemman uupumus on myös yleinen lastensuojelun taustalla esiintyvä tekijä. Lapsen huostaanoton kohdalla vanhemman omat käsittelemättömät traumat saattavat nousta pintaan ja huostaanoton prosessoiminen on entistä raskaampaa. Vanhemman on valittava selviytymiskeino: Yhteistyö auttavien tahojen kanssa, vihamielisyys tai vetäytyminen. Huostaanottoprosessiin näyttää kuuluvan myös vaihe, jolloin vanhempi taistelee lapsestaan. Vaikka vanhempi olisikin tyytyväinen sijaishuoltopaikkaan, mutta hän kokee olevansa vierailija lapsensa nykyisessä arjessa, seuraa yleensä järkytys oman lapsen menettämisestä (Etappi-ryhmä ry 2008, 4-10.)

Lapsen huostaanottoon päädyttäessä on perhe jo kohdannut useita viranomaistahoja ja lapsen sijoituksen aikana uusien ihmisten määrä lisääntyy edelleen. Tästäkin syystä vanhemmat saattavat olla väsyneitä tutustumaan uusiin viranomaisiin. Toisaalta perhe voi kokea samalla helpotusta, kun tilanne lapsen elämässä rauhoittuu. Tuen ja vahvuuden saaminen läheisverkostolta ovat tärkeässä asemassa antamassa eväitä lapsen elämälle. Viranomaisten tuki pelkästään ei ole riittävä saamaan lasta jaloilleen elämässä. Haasteellista on myös se, että jos vanhempi ei ymmärrä sijoitusta tai sijaishuoltopaikan sääntöjä, on vanhemman helpompaa asettua viranomaistahoja vastaan. Taustalla saattaa myös olla pelko siitä, että lapsi ei anna anteeksi sijoitustaan, jonka vuoksi vanhemman on helpompaa olla samaa mieltä lapsensa kanssa. Totutteleminen jaettuun kasvatuskumppanuuteen vie aikaa ja kuormittaa, minkä vuoksi perhettä on tärkeä tukea voimaantumiseen. Voimaantuminen tässä yhteydessä tarkoittaa tunnekuorman purkamista ja jaetun kasvatuskumppanuuden opettelua tuetusti (Etappi ryhmä ry 2008, 4-12). Vanhemmat tarvitsevat apua ja tukea, kun lapsen huostaanottoon on päädytty. Apu on tärkeää, kun käsitellään menetyksestä aiheutuvia tunteita, yritetään sopeutua uuteen tilanteeseen, yritetään järjestää omaa elämää uudelleen ja toimimaan etävanhempana (Jokinen 2004). Ammattikasvattajat voivat tukea huostaanottokriisissä olevia vanhempia löytämään sopivia selviytymiskeinoja ja ottamaan niitä käyttöön.

Vanhemmat eivät menetä huoltajuuttaan, eivätkä vanhemmuuttaan lapsensa huostaanoton aikana, mutta vanhempien oma kokemus huostaanotto- tai sijoitustilanteessa voi olla usein aivan toisenlainen. Ilman tukea vanhempien voi olla vaikea muuttaa elämäänsä siten, että se edistäisi lapsen kotiinpaluuta. Myös etäisyydet ja muut esteet saattavat heikentää lapsen yhteyksiä omaisiinsa, vaikka lapsen yhteydenpito viranomaisten puolesta olisikin mahdollistettu perhepiiriin. Limingan koulutuskeskuksessa perheen ja lähiomaisten vierailuja tuetaan yhteistyössä nuoren asioissa vastaavan oman kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Mikäli perheen taloudellinen tilanne on tiukka, vierailuja tuetaan taloudellisesti myös erityisen huolenpidon hoitajakson aikana. Vanhempia pyritään myös puhelinkeskusteluiden ja huoltosuunnitelmapalavereiden yhteydessä rohkaisemaan vierailuihin, koska esimerkiksi häpeän tai syyllisyyden tunteet saattavat vaikuttaa siihen, että vanhemmilla on vaikea tulla paikan päälle lastaan katsomaan. Haasteina koulukotien perhetyössä tänä päivänä onkin se, että vanhempia on nykyään vaikea tavoittaa ja saada mukaan koulukotityöhön (Hermanson & Martsola 2006, 94). Lapsen ja sijaishuoltopaikan ponnisteluista huolimatta on joissain tilanteissa todettava, että perhetyö ei ole mahdollista, jos vanhempien kanssa ei saada yhteyttä. Osa vanhemmista on kuitenkin edelleen hyvinkin aktiivisesti mukana lapsensa elämässä ja kasvatuskumppanuudessa sijaishuoltopaikan työntekijöiden kanssa. Huomioitavana lisäksi on se, ettei perhe tarkoita lapselle aina biologisia vanhempia. Koulukotinuorille vanhempi ei sanana viittaa yksiselitteisesti biologista isää tai äitiä, vaan henkilöä, joka merkitsee vanhempaa (2006, 94-95). Koulukotityössä huostaanotetun lapsen perhe voi siis raken-
tua myös sijaisvanhemmista, sukulaisista tai pitkäaikaisen sijaishuoltopaikan työntekijöistä. Sijaishuoltopaikan muutokset voivat sisältää suurempia menetyksiä lapselle kuin on osattu kuvitellakaan.

Sosiaalityössä työntekijöiden vaihtuvuus luo haasteensa myös perhetyölle. Kun työntekijät vaihtuvat tiuhaan, tilanne saattaa turhauttaa ja perhe väsyä. Perheelle voi olla turhauttavaa, että lastensuojeluhistoria ja perhetarinat joudutaan käymään läpi yhä uudestaan ja uudestaan (Roos 2004, 65). Toisinaan perhe saattaa olla myös väsynyt kokonaisvaltaiseen ja pitkään jatkuneeseen nuoren ongelmalliseen tilanteeseen, jonka vuoksi he haluavat vetäytyä hetkeksi taustalle lapsensa asioista. Esimerkiksi, kun nuori on ollut omilla teillään pitkään ja vanhemmat ovat kantaneet jatkuvaa huolta siitä, missä lapsi on ja miten hän voi. Nuoren tultua erityisen huolenpidon osastolle vanhemmat varmistuvat lapsensa olevan turvassa ja

voivat täten huokaista hetken ja pitää taukoa jatkuvasta huolehtimisesta. Useimmiten vanhemmat ovatkin huojentuneita tietäessään lapsen olevan paikassa, jossa kaikenlainen nuorta itseänsä vahingoittava toiminta on pyritty minimoimaan. Tässä kohtaa vanhemmilla saattaa olla ensimmäinen ja ainutkertainen tilaisuus hoitaa välillä itseään ja purkaa omia tunteita tilanteen suhteen. Yhteydenottoja perheeseen kannattaa siis jatkaa, vaikka yhteistyö olisikin vähäisempää perheen puolelta. Toisinaan perhe kaipaa vain lepoa lapsensa tilanteesta, eikä täten ole kysymys siitä että vanhemmat haluaisivat siirtää kokonaan kasvatusvastuun koulukodille.

Koulukoti on siellä asuville nuorille yksi vaihe heidän elämästään, joka sisältää monia muutoksia heidän elämässään. Yhteistä koulukodissa asuville nuorille on usein vaihtoehdottomuus ja riippuvuus (Pösö 2004, 117-119.) Vaihtoehdottomuus tarkoittaa sitä, etteivät sinne tulevat nuoret usein ole aktiivisesti sinne hakeutuneet, vaan usein se on ollut ainoa vaihtoehto nuoren tilanteessa. Vaihtoehdottomuuteen liittyy myös riippuvuus. Koulukodeissa asuvat nuoret ovat riippuvaisia muista kuten nuoret yleensäkin, mutta lisäksi he ovat riippuvaisia myös viranomaisista ja niistä, jotka jakavat arkea siellä heidän kanssaan. Kokemuksellisesti nuorten merkittävät suhteet painottuvat omaan ikäluokkaan, vaikka kaipuu vanhemmuussuhteisiin näkyikin laitossarjessa (Pösö 2004, 118). Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on tästäkin näkökulmasta tärkeää, ettei lapsi vieraannu perheestään. Joissain tilanteissa perheen sisältä voi löytyä ne syyt, miksi lapsi on joutunut sijoitetuksi koulukotiin ja näissä tilanteissa on harkittava erikseen, onko lapsen ja perheen yhteydenpidon lujittaminen lasta tukevaa toimintaa vai ei.

Lastensuojelussa käytännöt perhetyön tekemiseen ovat kirjavat, perhetyön alle sisällytetään monenlaista toimintaa. Sisällöllisesti perhetyö nähdään arjen tukemisena ja puuttumisena perheen elämään vahvojen väliintulojen kautta. Lastensuojelun perhetyössä työskentely on usein myös muutokseen tähtäävää ja samalla perheen ja lapsen hyvinvointia lisäävää työskentelyä. Lastensuojelun perhetyössä on huomioitava lastensuojelulainsäädäntö ja sen tehtävät, siksi perhetyö ei voi olla täysin kontrolloimatonta pelkästään perheen tukemiseen perustuvaa työtä. Perheen tukemisen lisäksi on otettava muun muassa huomioon se, että toiminta on lapsen edun mukaista ja että suunnitelmissa täytyy noudattaa vanhempien oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä. Perhetyötä aloitettaessa on tärkeää luoda mahdollisimman

konkreettiset tavoitteet, jota ennen selvitetään perheen ongelmat ja tarpeet sekä voimavarat ja perheen sisäiset rakenteet (Reijonen 2005, 9-11.)

Yhteiskuntamme muutokset ovat haastaneet palveluiden tuottajia vastaamaan perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Muutoksia on tapahtunut muun muassa perheiden luonnollisten sosiaalisten suhteiden kaventumisessa, lasten ongelmien kasautumisessa, työn ja perheen yhteensovittamisessa, perheiden elämäntilanteiden monimutkaistumisessa ja erityispalveluiden jatkuvassa tarpeiden kasvussa. Lainsäädäntö ei anna selkeää kuvaa siitä, mitä perhetyöltä edellytetään. Lastensuojelulaki kertoo lapsen kasvuolojen turvaamisesta ja niihin puuttumisesta sekä huoltajien tukemisesta lasten kasvatuksessa, mikäli se lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on tarpeen (Reijonen 2005, 18-19.)

Perhetyöhön ei ole yhtä tiettyä kaavaa, koska ei ole yhtä tietynlaista perhetilannettakaan. Lastensuojelun sijaishuollossa arjen työssä perhetyölle voidaan asettaa tietyt reunaehdot, mutta käytännön perhetyö jää pitkälti työntekijän vastuulle, miten sen hoitaa ja taitaa. Kuten ei yleensäkaan ihmisten väliseen kommunikointiin ja viestintään ole konkreettista ja selvää toimintaohjetta, ei myös ole perhetyölle. Työntekijöitä voidaan kouluttaa, tarjota menetelmiä ja materiaaleja, joista sitten valita kuhunkin perhetyöhön sopivin paketti. Eriyisen tärkeää onkin, että näitä materiaaleja ja menetelmiä on tarpeeksi työntekijöiden saataville. Oli kyseessä sitten minkälainen perhetilanne tahansa, perhe on aina tärkeä osa lapsen nuoruutta. Tutkimukset osoittavatkin selvästi, että perhe on murrosikäisen tärkein vaikuttaja sekä roolien että arvojen mallina (Helminen 2006, 37). Perhe on tärkein malli siitäkin huolimatta, että murrosikäisen lapsen elämässä kavereiden merkitys vahvistuu. Myös lastensuojelun perhetyössä on otettava huomioon, että perheen merkitys todellakin on suuri ja pidemmällä aikavälillä tavoitteena on ohjata lapsia kotiin päin.

Perhetyö ei myöskään käsitä pelkästään vanhempien kanssa tehtävää työtä, vaan perhetyö voi sisältää kaikkia niitä ihmissuhteita, jotka ovat asiakkaan (tässä tapauksessa sijoitetun lapsen) elämässä tärkeitä. Eriyisen huolenpidon perhetyössä yhteydenpitoverkosto joudutaan kartoittamaan tarkoin jo siitäkin syystä, että yhteyttä saa pitää vain lähiomaisiin ja lapsen elämän kannalta tärkeisiin ja kasvua tukeviin muihin kontakteihin. Useimmiten yhteydenpitoverkostoon kuuluvat biologiset tai kasvatusvanhemmat ja sisarukset, osalla pidem-

pitkäaikaisen sijaishuoltoapaikan työntekijät, isovanhemmat sekä tädit ja sedät. Sisaruussuhteiden kohdalla kuitenkin usein unohdetaan korostaa tarpeeksi sitä, että sisaruussuhteet ovat yleisimmin pisimpiä ihmissuhteita lapsen elämässä (Rannikko 2009, 51). Usein kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ihmissuhteita värittää niiden rikkonaisuus ja katkonaisuus, minkä vuoksi kestävien ja pitkäaikaisten ihmissuhteiden vaaliminen on tärkeää. Tästä näkökulmasta sisaruussuhteiden ylläpitäminen on tärkeä osa käytännön perhetyötä. Jokainen sisaruussuhde on ainutlaatuinen ja persoonallisuuteen vaikuttava elinikäinen suhde (Rannikko 2009, 51).

5. ERITYINEN HUOLENPITO KÄYTÄNNÖSSÄ

Erityinen huolenpito on nähty olevan lähellä suljetun hoidon käytäntöjä sisällöllisesti, mutta lisäksi sitä voidaan tarkastella myös suhteessa tahdonvastaisiin ja toisaalta suostumukseen perustuviin hoitokäytäntöihin. Päätös erityisestä huolenpidosta voi siis olla joko lapsen suostumukseen perustuva tai tämän tahdonvastainen huostaanottoon perustuva käytäntö. Erityisen huolenpidon ominaispiirteitä on, että sitä toteutetaan aina varsin suljetussa tilassa (Kekoni ym. 2008, 27.) Erityinen huolenpito on ennen kaikkea hoidollista, kasvatuksellista ja lastensuojelullista toimintaa. Vaikka kyseessä onkin osasto, jonka ovet ja ikkunat ovat suljetut vapaalta liikkumiselta, tämä liikkumisvapauden rajoittaminen voi merkitä lapsille myös turvallisuutta. Lapset eivät pääse yksin ulos, mutta samalla myöskään sisälle ei pääse kukaan. Lapset ovat kuvanneet turvallisuuden tunnetta erityisen huolenpidon osastoilla myös sillä, että aikuinen on jatkuvasti läsnä ja aikuisia on riittävästi muun muassa estämään kiusaamistilanteita (Kekoni ym. 2008, 70).

Erityisestä huolenpidosta tehdään aina muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös, minkä tekee johtava viranhaltija lastensuojelulain 417/2007 13 §:n 1 mom. mukaan. Päätöksestä voi aina valittaa siihen hallinto-oikeuteen, johon lapsen sijoituskunta kuuluu. Erityisen huolenpidon hoitojakson päätökset tehdään ensin 30 vuorokaudeksi, jonka jälkeen tarpeen mukaan jaksoa voidaan jatkaa enintään 60 vuorokaudella. Kaikkien vuodesta 2001 vuoteen 2007 mennessä tehtyjen erityisen huolenpidon päätösten hoitojaksojen pituuden keskiarvo on ollut 58 vuorokautta eli vajaan kaksi kuukautta (Kekoni ym. 2008, 44). Hoitojaksoilla on ollut lapsia myös seitsemän vuorokautta kestäväällä liikkumisvapauden rajoittamis päätöksellä, mikä madaltaa keskiarvoa hoitojaksojen pituudesta.

Käytännössä erityinen huolenpito vaatii tiettyjä asioita niin lapsilta, heidän perheiltään kuin työntekijöiltäkin. Kaikki yhteydenpidot, liikkumiset ja tekemiset ovat valvottuja ja tarkkaan kontrolloituja. Erityisen huolenpidon osaston luonnetta kuvastaa hyvinkin yksityiskohtaiset ja konkreettiset säännöt kaikesta toiminnasta. Lasten on totuttava siihen, että aikuinen on mukana kaikessa arjen toiminnassa ja myös perheiden on totuteltava siihen, että työntekijä on tapaamisten ja keskusteluiden aikana läsnä. Tarkkojen sääntöjen ja aktiivisen läsnäolon vuoksi työskentely erityisessä huolenpidossa vaatii erityisesti hyvää tiimityöskentelytaitoa työntekijöiltä. Tiimityö on jatkuvaa ja työntekijöiden näkökulmasta se nähdään myös voi-

mavarana, että jaksaa tehdä henkistä kestävyyttä vaativaa työtä vuodesta toiseen. Sekä lasten että työntekijöiden näkökulmasta erityinen huolenpito käytäntönä kiinnittyvät kahteen teemaan, rajoittamiseen ja aikuisen aktiiviseen läsnäoloon (Kekoni ym. 2008, 89).

Taulukko 4. Valtion koulukotien yhteydessä olevat erityisen huolenpidon yksiköt.

Joukola	Parkki	Jarru	EHO
- Limingan koulutuskeskuksessa - Perustettu touku- kuussa 2001 - Paikkoja neljä	- Limingan koulu- tuskeskuksessa - Perustettu 2008 - Paikkoja neljä	- Mikkeli, Kas- vunyhteisöt - Perustettu loka- kuussa 2001 - Paikkoja kolme	- Sippolan koulukoti - Perustettu 2004 - Paikkoja neljä

(Lähde: Kekoni ym. 28-35.)

Nelipaikkainen osasto Joukola on ollut toiminnassa toukokuusta 2001 lähtien, jolloin se aloitti toimintansa ensimmäisenä koulukotien yhteydessä toimivana erityisen huolenpidon osastona (Kekoni ym. 2008, 29). Ensin osasto Joukola toimi nimellä Lähihoito-osasto ennen erityisen huolenpidon osaston rajoituskäytännön nimeämistä. Alusta alkaen osasto on soveltunut aggressiivisten, karkailevien, levottomien, päihde-, huume- ja mielenterveysongelmista kärsivien lasten hoitoon. Joukola toimii erillään kaikesta muusta koulukodin toiminnasta. Osastolla olevat lapset liikkuvat osaston ulkopuolella ainoastaan työntekijöiden kanssa ja sisätiloissakin arki pohjautuu aikuisen aktiiviseen läsnäoloon. Vapaata liikkumista osaston ulkopuolella estävät osaston lukitut ovet ja ikkunat hälytysjärjestelmineen. Kyseinen liikkumisvapauden rajoittaminen pohjautuu lastensuojelulakiin 417/2007 73§ (2008, 31). Osaston toimintamalli on kehitetty siten, että erityinen huolenpito toimii myös ikään kuin vastaanotto-osastona, josta tapahtuu siirtyminen tilanteen rauhoituttua koulukodin muihin asumisyksiköihin.

Erityisen huolenpidon hoitojakso koostuu kolmesta vaiheesta: Pysäyttämisen-, sitouttamisen- ja siirtymävaiheesta (Limmingan koulutuskeskus 2009b). Keskeistä osaston toiminnassa on arkipäiviä värittävä koulunkäynti, jota käydään osaston omassa pienryhmässä työntekijöiden ja erityisopettajan tukemana. Kouluajan ulkopuolella osaston toiminta perustuu säännölliseen päivärytmiin ja viikko-ohjelmaan, jota värittävät erilaiset toiminnot kodin arkias-
kareista liikuntaan ja muihin harrastuksiin. Osaston pääperiaatteita ovat lapsen vastuuttaminen turvallisten sääntöjen ja päivärytmien avulla, jatkuva aikuisen läsnäolo sekä perheen

kanssa tehtävä yhteistyö (Kekoni ym. 2008, 31). Osaston henkilökunta koostuu kuudesta ohjaajasta ja kahdesta valvojasta. Virassa olevat ohjaajat ovat opintoasteen tai kolmannen asteen sosiaali- ja/tai terveystieteiden tutkinnon suorittaneita henkilöitä, mutta määräaikaisissa virkasuhteissa on myös muutama toisen asteen koulutuksen suorittanut henkilö. Valvojilta eli yötyöntekijöiltä odotetaan toisen asteen sosiaali- ja/tai terveystieteiden tutkinnon koulutustaustaa. Päiväsaikaan osastolla on aina vähintään kaksi työntekijää sekä kouluaikeina lisäksi opettaja. Koulukodin erityistyöntekijöiden työpanos on myös osaston käytössä, heihin kuuluvat psykiatri, psykologi, sosiaalityöntekijä ja erikoissairaanhoidaja.

Limingan koulutuskeskukseen päätettiin perustaa toinen erityisen huolenpidon osasto, kun osasto Joukolan hoitopaikoille alkoi olla aika ajoin enemmän kysyntää ja hoitopaikkoja vain neljä. Toinen nelipaikkainen erityisen huolenpidon osasto Parkki avattiin 2008 vuoden alusta. Ainoana erona osasto Joukolaan verrattuna on se, että Parkkiin sijoitetaan pääsääntöisesti kantalaitoksen ulkopuolelta tulevat oppilaat, joiden ei ole tarkoitus jäädä koulutuskeskukseen hoitajakson jälkeen. Parkin toimintaperiaate on kuitenkin samanlainen kuin Joukolassa. Koska osasto Parkkiin sijoitetaan myös sellaisia lapsia, jotka tulevat toisesta sijaishuoltopaikasta vain erityisen huolenpidon jaksolle, on tämä asia huomioitava myös perhetyötä suunniteltaessa. Näiden lasten kohdalla perhetyö saa hieman erilaisen merkityksen, koska pidempiaikaisessa sijaishuoltopaikassa perhetyö on jo aloitettu ja tarkoituksena on myös jatkaa työskentelyä erityisen huolenpidon jakson aikana sekä sen jälkeen. Osasto Parkissa perhetyön osalta on siis työskentelyn suunnitteluun useammassa tapauksissa otettava myös pidempi aikaisen sijaishuoltopaikan työntekijät.

Työntekijöiden kokemana erityisen huolenpidon erityisyys näkyy työn intensiivisyydessä ja tiimityöskentelyssä. Huolenpito vuorostaan tarkoittaa käytännössä aikuisten aktiivista läsnäoloa. Suljetun tilan merkitys työntekijöiden näkökulmasta on siinä, että se mahdollistaa ulkopuolisten ärsykkeiden minimoinnin ja täten mahdollistaa osastolla tapahtuvan hoidon (Kekoni ym. 2008, 91.) Perheenjäsenten vieraillessa erityisen huolenpidon osastoilla on työntekijä aina läsnä lapsen ja perheenjäsenten tavatessa. Ainoastaan osaston sisätiloissa perhe voi viettää keskenään aikaa lapsen huoneessa ilman, että työntekijä on paikalla. Osastolle sijoitetun lapsen lähtiessä perheensä kanssa ulos tai perheenjäsenten majoitustiloihin (vierashuone), tulee mukaan myös osaston työntekijä. Perheenjäsenille tämä saattaa olla

uusi tilanne ja herättää erilaisia ajatuksia siitä, miksi heidän läsnäoloaan tulee seurata. Perheenjäsenien kanssa on hyvä selvittää perustelut siihen, miksi työntekijä on mukana tapauksissa. Kyse on pääosin erityisen huolenpidon hoitojakson luonteesta eli siitä, että perheen välistä vuorovaikutusta tuetaan ja tarkkaillaan, jonka pohjalta voidaan tehdä arviointia jatkotoimenpiteistä. Toisinaan kyse voi olla myös siitä, että pyritään takaamaan, ettei lapsen kasvulle ja kehitykselle aiheudu haittaa oman tai perheenjäsenen toiminnan seurauksena, tai ettei lapsi saa mahdollisuutta karkaamiseen.

Limingan yksikköön erityisen huolenpidon osastoille sijoitetuilla lapsilla huoltajina on useimmiten joko molemmat vanhemmat tai äiti. Noin viidenneksellä sijoitetuista lapsista huoltajana on toiminut isä, lähisukulainen tai sijaisvanhemmat. Suurin osa huoltajista on eronnut ennen lapsen koulukotisijoituksen alkamista (Kekoni ym. 2008, 103). Erityisen huolenpidon osastojen perhetyötä suunniteltaessa on siis tärkeää tiedostaa, että useimmat lapset tulevat rikkinäisistä perheistä, eikä perhe käsitteenä aina tarkoita biologisia vanhempia. Miten perhe käsitteenä ymmärretään, riippuu usein siitä, keiden kanssa lapsi on kasvanut ja asunut. Huomioitavaa on myös sekin, että suurin osa erityisen huolenpidon osastoille sijoitetuista lapsista on asunut aiemmin jossain toisessa sijaishuoltoyksikössä tai ollut psykiatrisessa sairaalahoidossa. Perhe käsitteenä on täten hyvin perhekohtainen.

Lastensuojelussa, erityisesti erityisen huolenpidon yksiköissä toteutetaan välillistä perhetyötä. Se tarkoittaa sitä, että perhetyön palvelu kohdistuu perheeseen, jonkun sen jäsenen kautta (Reijonen 2005, 31). Kuten esimerkiksi erityisen huolenpidon osasto Joukolassa ja Parkissa perhetyötä tehdään osastolle sijoitetun lapsen kautta. Perhetyö saa siis alkunsa, kun lapsi saapuu osastolle. Miten erityisen huolenpidon osastojen perhetyö on erityistä? Uuden lapsen saapuessa osastolle on lähes poikkeuksetta kyseessä kriisitilanne, jolloin koko lapsen perhe on kriisissä. Vaikka taustalla lapsella on usein useampia sijoituksia, niin silti paikkana Limingan yksikkö on usein kauimpana kotoa ja toisinaan edelliset sijoitukset on tehty avohuollon tukitoimenpiteinä. Ensimmäisillä päivillä on olennainen merkitys perhetyön alkun saattamisen kannalta yhteistyösuhteen rakentumisessa. Tarkan informaation antaminen on myös tärkeässä roolissa alkuvaiheen työskentelyssä, jotta mahdolliset pelokuvat ja väärinkäsitykset saadaan kitkettyä. Haasteensa perhetyölle asettaa myös se, että yhteydenpito on monella tapaa rajallista. Hoitojakson aikana ei pääsääntöisesti ole kotilo-

mia eikä kotikäyntejä, yhteydenpito perheen kanssa tapahtuu pääsääntöisesti puhelimitse ja mahdollisien osastolla vierailuiden yhteydessä. Lapsen saapuessa osastolle sovitaan, keiden perheenjäsenten kanssa lapsi voi pitää yhteyttä. Yleensä yhteydenpidon piiriin kuuluu huoltaja/huoltajat, sisarukset ja muutama lähisukulainen. Perheen vierailut ovat osastolle toivottuja, mutta osaston luonteen vuoksi vierailut ovat mahdollisia keskimäärin kerran tai kahdesti kuukaudessa. Myös pitkät välimatkat vaikuttavat siihen, etteivät vanhemmat pääse kovin usein käymään sijoituspaikassa. Vierailuiden mahdollistuessa vieraat tapaavat lasta osaston tiloissa tai muualle poistuttaessa tulee työntekijän olla matkassa.

Huomioitavaa on myös se, että useiden lasten perheissä perhetyö on aloitettu jo kotikunnassa. Vanhempi tai huoltaja saattaa käydä muiden perheenjäsenten kanssa esimerkiksi perheneuvolassa tai saa kotikuntansa perhetyön muita palveluita, joiden avulla vanhemmuutta pyritään tukemaan. Tällaisissa tilanteissa perhetyö suuntautuu kasvatuskumppanuuden luomiseen vanhemman tai huoltajan kanssa. Haasteena mainittakoon myös hoitojakson loppuvaihe, jolloin perhetyön tulisi lapsen mukana siirtyä seuraavaan asumisyksikköön tai sijaishuoltoon. Toisinaan perheenjäsenet saattavat soitella työntekijöille silloinkin vielä, kun lapsi on jo siirtynyt seuraavaan sijoitusyksikköön. Syynä tähän on usein se, että he ovat tutustuneet ja tottuneet hoitamaan asioitaan tiettyjen työntekijöiden kanssa ja luottavat yhteistyöhön. Näiden tilanteiden kannalta erityisen huolenpidon osastojen perhetyössä on myös huomioitava siirtovaiheen työskentely perheen kanssa, joka on hyvä aloittaa hyvissä ajoin. Tärkeää on myös siirtää tietoa lapsen mukana perheestä seuraavaan yksikköön, jotta perheenjäsenet eivät joudu kerta toisensa jälkeen aloittamaan työskentelyä lähtöpisteestä alkaen.

Hoitojakson lyhyys on otettava huomioon perhetyötä suunniteltaessa. Hoitojakson pituus voi vaihdella yhdestä viikosta kolmeen kuukauteen, eikä pituutta voida etukäteen määritellä. Nuoren tilannetta arvioidaan jatkuvasti moniammatillisessa tiimissä ja jakso on lopetettava välittömästi, mikäli ilmeistä tarvetta rajoitukselle ei enää ole. Erityisesti perhetyölle ajan rajallisuus luo haasteensa, koska vanhemmat eivät välttämättä näe ollenkaan työntekijöitä kasvokkain tai enintään muutaman kerran koko hoitojakson aikana. Pääosin yhteistyötä tehdään siis puhelimen välityksellä, mikä luo lisähaasteensa. Perhetyön tavoitteet eivät voi täten olla kovin pitkäjänteisiä, vaan niiden on oltava konkreettisia ja saavutettavissa

olevia. Perhetyön kannalta tärkeintä on yhteistyösuhteen luominen perheen ja ammattikasvattajien välille ja siihen liittyvät toimenpiteet.

Mikäli nuori on jäämässä erityisen huolenpidon jakson jälkeen Limingan koulutuskeskukseen johonkin toiseen asuinyksikköön, voidaan ajatella yhteistyön aloittamista erityisessä huolenpidossa eräänlaisena pohjatyöskentelynä. Erityistyöntekijöillä on tässä suhteessa tärkeä rooli, koska he ovat niitä työntekijöitä, jotka jatkavat perheen parissa työskentelyä erityisen huolenpidon hoitojakson jälkeenkin. Tärkeässä roolissa on myös erityisen huolenpidon osaston työntekijöiden viestintä seuraavaan asuinyksikön työntekijöiden kanssa. Mikäli nuori siirtyy johonkin toisen kunnan lastensuojeluyksikköön, on yhteydenpito siellä oleviin työntekijöihin oleellista.

6. VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN

Vanhemmuuden vahvistaminen on sellaista työskentelyä perheiden hyväksi, jossa pyritään vahvistamaan vanhemmuuden taitoja ja tunnetta vanhempana olemisesta. Työntekijältä vanhemmuuden vahvistaminen vaatii arvostavaa työtettä, jotta yhteistyö vanhempien kanssa onnistuisi ja pääsisi aluilleen. On tärkeää, etteivät vanhemmat koe auttavan tahon vievän heiltä heidän vanhemmuuden tunnettaan. Kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on tärkeää tiedostaa, että kyse on jaetusta kasvatuskumppanuudesta huoltajien ja ammattikasvattajien välillä. Jaettu kasvatuskumppanuus vaatii kuitenkin ammattikasvattajalta monenlaisen vanhemmuuden hyväksymistä ja vanhemmilta vallitsevan tilanteen hyväksymistä ainakin siinä määrin, että yhteistyö auttavan tahon kanssa onnistuu. Yhteistyösuhde perheiden kanssa muodostuu hiljalleen ja vaatii aikaa, tällöin puhutaankin prosessinomaisesta perhetyöstä. Kaikkien osapuolten on tärkeää tiedostaa, että tavoitteisiin ei päästä hetkessä, vaan kokonaisvaltainen perhetyö vaatii aikaa.

Voimaantumiseen tähtäävä työskentely voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen, tukemiseen ja kontrolliin. Voimaannuttava tuki tarkoittaa uusien näköalojen avaamista, oman kokemuksen ja ymmärryksen jakamista sekä kannustamista. Voimaannuttava kontrolli vuorostaan esiintyy huolten esiin nostamisena, rajojen asettamisena epätoivotulle käyttäytymiselle ja rajoista kiinni pitämisenä (Reijonen 2005, 77). Työntekijä ei voi ennalta tietää varmaksi, onko hänen antama tuki ja kontrolli voimaannuttavaa. Työntekijän on kokeiltava eri keinoja, joiden uskoo auttavan tilanteessa ja arvioitava sen jälkeen toimintaansa, millä tavoin se vaikutti perheeseen tai perheen jäseniin. Dialoginen kohtaaminen on olennaista voimaannuttavassa perhetyössä. Dialogisessa työskentelyssä kontrolli ei katoa, mutta se auttaa työntekijää ilmaisemaan tilanteeseen liittyvät huolensa avoimesti ja varhain. Mikäli työntekijä ei ilmaise huolia ajoissa, ne alkavat näkyä ja vaikuttaa työskentelyyn ja työskentelysuhteeseen syntyy salailu-arvailurakenne (Reijonen 2005, 77). Esimerkiksi tilanteet saattavat edetä huonompaan suuntaan jos huolista puhumista vältellään.

Voimaantumiseen tähtäävä työskentely vaatii työntekijöiltä muutakin, kuin säännöllistä kuulumisten vaihtoa perheiden kanssa. Työskentelyn on oltava prosessinomaista eli hoitavaa ja korjaavaa, jossa otetaan vastaan perheenjäsenten tunnekuorman purkaminen. Työskentelyssä keskeistä on kokemus jaetusta vanhemmuudesta ja perheen yhteenkuuluvuuden

tunteen vahvistaminen. Perheisiin suuntautuneessa työssä pyritään huomioimaan perhe kokonaisuutena, mutta samaan aikaan pyritään myös tukemaan perheenjäsenten yksilöllisiä tarpeita. On tärkeää tiedostaa, että vanhemman tukeminen on myös lapsen tukemista. Haastavaa vanhemmille lapsen sijoitustilanteessa ovat muun muassa vaikeat tunteet ja niiden käsittely sekä se, mistä saada tukea ja apua. Haasteena on myös sijaishuoltoyksikön kanssa tehtävä yhteistyö ja sitä kautta myös lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen (Etappi-ryhmä ry 2008, 17-18.)

Nuoren sijoitus erityisen huolenpidon osastolle on rankka prosessi ja tämän vuoksi ammatillisen tukiverkoston rooli on tärkeä. Ammatillisen tukiverkoston rooli perhetyössä on ennen kaikkea tunnekuorman purkamisessa sekä siinä, että suunnataan ajatuksia kohti tulevaisuutta yhdessä perheen kanssa. Hyvin tehty kriisityö on pohja niin vanhemmuuden tunteen kuin kasvatuskumppanuuden säilymiselle. Asiantuntijoiden kesken laadittu toimintasuunnitelma ei hyödytä lasta, ellei se ole laadittu yhteistyössä vanhempien kanssa (Vainikainen 2009). Ammatillisen tukiverkoston tärkeänä tehtävänä on löytää yhteinen näkökulma asioihin vanhempien kanssa. Yhteisen näkökulman löytäminen voi olla usein haasteellinen tehtävä, sillä perheenjäsenten välit saattavat olla tulehtuneet tai perheenjäsenillä saattaa olla negatiivinen suhtautuminen työntekijöihin ja viranomaisiin yleensäkin. Ottaen huomioon lisäksi erityisen huolenpidon hoitojakson lyhytaikaisuus on riittävänä tavoitteena usein perhetyön tunnekuorman vastaanottaminen ja perheenjäsenten välien korjaamiseen tähtäävän työskentelyn aloittaminen. Korjaavassa työskentelyssä tärkeässä asemassa on se, että vanhemmat kokevat tullessa kuulluiksi ja arvostetuiksi. Erityisen huolenpidon ammattiverkoston on tärkeää huomioida myös se, että usein perhe on kohdannut jo ison määrän työntekijöitä ja perheellä voi olla jo ennestään olemassa taho, jonka kanssa he tekevät perhetyötä.

Erityisessä huolenpidossa ammattiverkoston on huomioitava lisäksi se, että joissain tilanteissa perhetyö voi tarkoittaa etäisyyden ottamista perheeseen (Vainikainen 2009). Työntekijöiden on tärkeää seurata sitä, onko vanhempien yhteydenpito lapsen tilannetta parantavaa vai heikentävää. Toisinaan työntekijöiden on suositeltava väliaikaista yhteydenpidon rajoittamista vanhempien kanssa, mikäli katsotaan, että etäisyyden ottaminen selkiyttää

lapsen tilannetta. Erityisen huolenpidon osaston perhetyössä tärkeintä on aina lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen ja ensisijaisesti lapsen edun mukainen toiminta.

Arvostava työote on käännetty englanninkielisestä termistä Appreciative Inquiry, joista ensimmäinen termi tarkoittaa arvostusta ja kunnioitusta ja toinen tutkimusmatkaa ja kyselyä. Perhetyön kontekstissa arvostavalla työotteella on mahdollisuus parempien perhesuhteiden rakentamiseen ja perheen asiantuntijuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Työpaikan kielikulttuuri ei saisi olla negatiivisesti väritynyt, koska sillä on vaikutusta työntekijän suhtautumiseen perheeseen ja työhön. Arvostavan työotteen tarkoituksena on tutkia sitä, mitä kaikkea hyvää perheessä on ja miten sitä hyvää voitaisiin hyödyntää. Jokainen perhe on ainutlaatuinen ja jokaisen perheen kanssa tehtävä perhetyö on yksilöllinen tilanne, koska vuorovaikutus ei ole toistettavissa. Oman työn tavoitteet pitääkin asettaa perheen mukaan (Hansen 2007, 9-12.)

Sosiaalialan asiakastyössä on olennaista tulosten saavuttamisen kannalta, että asiakas itse kokee työskentelysuhteen hyväksi (Särkelä 2001, 31). Jotta hyvä työskentelysuhte mahdollistuisi, on asiakas hyväksyttävä sellaisena kuin hän on. Myös perheiden kanssa työskennellessä tulee lähteä liikkeelle samasta lähtökohdasta, että on hyväksyttävä perhe sellaisena kuin se on, vaikkei hyväksyisikään ajatuksen tasolla kaikkia perheen tekoja. Hyvä työskentelysuhte edellyttää myös, että muutosvaatimukset kohdistuvat sekä työntekijään että perheeseen/asiakkaaseen. Työntekijä ei voi onnistua työssään, jos hän ei saa apua työlleen autettavaltaan (Särkelä 2001, 33). Perheiden kanssa työskennellessä on kohdattava perhe asiantuntijana ja otettava heidän näkemyksensä ja informaatiossa vastaan lapsen hoidon suunnittelussa. Perheellä on paljon sellaista tietoa lapsestaan, jota työntekijät eivät voi tietää, mutta mikä on olennaista ottaa huomioon hoidon suunnittelun kannalta. Tärkeää on, että työntekijän ja perheen välille syntyisi luottamus siitä, että yhdessä pyritään johonkin tavoitteeseen, johon molemmat osapuolet voivat sitoutua (Särkelä 2001, 34).

Asiakassuhteessa on myös tärkeää osoittaa välittämistä, sitä voi ilmentää tavassa olla läsnä, eleissä ja ilmeissä, katsekontaktissa, äänensävyissä ja siinä, miten työntekijä jakaa asiakkaan kokemuksia (Särkelä 2001, 38). Myönteisellä latautumisella perheisiin ja motivoituneella asenteella voi varmasti viestiä tunnetta siitä, että välitetään perheen asioista oikeasti.

Jokaisen työntekijän onkin hyvä huomioida verbaalisen viestintänsä lisäksi myös sanattoman viestinnän merkitys asiakastyössä. Tunteellisesti latautuneen työntekijän on myös kyettävä olemaan jämäkkä. Jämäkkyys asiakastyössä tarkoittaa sitä, että asiakasta on tuettava välillä rohkeasti ja vaativastikin eteenpäin (Särkelä 2001, 40-41). Perheiden kanssa työskennellessä on kyettävä välillä tuomaan vaikeitakin asioita esille ja kieltäytymään perheiden ehdotuksista, kuitenkin olematta välinpitämätön perhettä kohtaan. Aito välittäminen ja jämäkkyys eivät poissulje toisiaan, vaan niiden suhteen on löydettävä tasapaino. Kaikesa työskentelyssä tärkeää on se, että työntekijä pyrkii selkeämpään ymmärrykseen ja tulevaisuuden konkreettisten mahdollisuuksien löytämiseen (Särkelä 2001, 42). Useissa perheyön tilanteissa ristiriidat ja yhteistyön edistymättömyys johtuvat väärinymmärryksistä, joita ei ole saatu oikaistua. Toisinaan myös aiemmat huonot kokemukset tai ennakkoluulot vaikeuttavat hyvän työskentelysuhteen rakentamista. Ennakkoluuloja ja käsityksiä voidaan hiljalleen muuttaa muun muassa siten, että perhe saa jatkuvaa ja konkreettista tietoa asioista ja ajatuksia asioiden suhteen vaihdetaan perheen ja työntekijöiden välillä.

Lapsen sijoitukseen ja jaettuun vanhemmuuteen totuttelu vaativat prosessinomaista perhetyötä. Prosessinomaisessa perhetyössä pelkkä kuulumisten vaihto ei ole riittävää, vaan tarvitaan myös sellaisia työskentelyn muotoja, jotka tukevat perheitä sanoittamaan elämäkokemuksiaan ja purkamaan tunnekuormaansa sekä tukemaan perheenjäsenien yhteenkuuluvuutta. Sijoitusvaiheessa perheelle tulisi tarjota kriisiapua, joka toimii hyvänä pohjana hoitavalle ja kuntouttavalle perhetyölle. Jaetun vanhemmuuden kautta lapsen side perheeseen säilyy. Prosessinomaisen perhetyön tavoitteena on tukea lapsen ja perheen tervehtymistä ja lujittumista (Etappi-ryhmä ry 2008, 10-11.) Sijaishuollossa usein edetään pikkuhiljaa perheiden kanssa, mutta prosessin etenemistä ei monesti tiedosteta. Pelkkä kuulumisten vaihto tai kasvatuksellisten neuvojen antaminen vanhemmille ei vielä ole varsinaista perhetyötä. Työntekijöiden on nähtävä, että lasten elämäkokemusten kartoittaminen ei onnistu ilman perheiden ja läheisten mukana oloa. Lapsen elämäkokemukset on tärkeä voida pukea sanoiksi, mutta se voi vaatia joskus aikaa. Lapsi tarvitsee juuret ja siivet, vaikka matka juurille saattaakin olla prosessina hidas (Etappi-ryhmä ry 2008, 17-18).

On ymmärrettävä, että lapsen hoito- ja kasvatusta on prosessi, johon kuuluu olennaisena perhetyö. Prosessinomainen perhetyö voi olla muun muassa tunneyöskentelyä, perheen elämähistorian sanoittamista, perheen sisäisen vuorovaikutuksen selkiyttämistä sekä jaetun

vanhemmuuden tukemista (Etappi-ryhmä ry 2008, 10-11). Erityisen huolenpidon hoitojak-
sot ovat kuitenkin kestoaltaan lyhyitä, mikä on huomion arvoista prosessinomaisessa työs-
kentelyssä. Tarkoituksena onkin, että erityisessä huolenpidossa saatetaan perhetyö alulle
ja tehdään tilanteen kartoitusta, jonka jälkeen prosessi etenee seuraavaan sijaishuoltopaik-
kaan. Tässä informaation siirtämisellä paikasta toiseen on olennainen merkitys ja vaatii
myös kaikkien asianomaisten suostumuksen.

Prosessityöskentely on usein myös moniammatillista yhteistyötä. Lastensuojelussa mo-
niammatillinen yhteistyö on sitä, että eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan yhteen
asiakaslähtöisesti (Isoherranen 2005, 14). Jo erityisen huolenpidon hoitojakson päätös vaa-
tii jatkuvaa moniammatillista arviointia. Vaikka perheet eivät tähän arviointiin osallistu
virallisesti, heidän mielipiteensä ja näkemyksensä tulee silti kuulla. Jo tässä yhteydessä
yhdistyy prosessityöskentely ja moniammatillisuus, koska hoitojakso itsessään on prosessi,
jonka tavoitteena on edetä siten, ettei erityiselle huolenpidolle olisi enää tarvetta. Moniam-
matillisessa yhteistyössä tulee korostua asiakaslähtöisyys, tiedon ja näkökulmien yhteen
kokoaminen, vuorovaikutuksellinen yhteistyö sekä verkostojen huomioiminen (Isoherranen
2005, 14).

7. TULOSTEN TARKASTELO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteensä kahdelletoista lähetetystä kyselystä vastauksia saapui yhdeksältä henkilöltä. Kyselyssä oli kaiken kaikkiaan kahdeksan kysymystä, joista kaksi oli kaksiosaisia, lisäksi kaikki kysymykset oli muotoiltu avoimiksi. Kysymysten asettelusta ja tyypistä johtuen, useimmat vastauksista olivat pitkiä ja paljon informaatiota sisältäviä. Osa esitetyistä kysymyksistä oli tarkoituksenmukaisesti hyvin samankaltaisia, jolla tavoittelin mahdollisimman monipuolista kysymysten pohdintaa. Koska vastaukset olivat pitkiä ja monipuolisia, keräsin kaikki saamani vastaukset yhteen, jonka jälkeen pelkistin vastaukset. Pelkistämällä tarkoitan tässä yhteydessä sitä, että monessa vastauksessa tavoiteltiin lähes samaa asiaa, mutta vastaajat käyttivät asioista eri termejä. Pelkistämällä vastaukset sain mahdollisimman tarkan kuvan siitä, mikä oli yhteinen näkemys asioihin. Jotta kaikkien vastanneiden ajatukset pääsisivät kuuluville, olen nostanut analysointivaiheessa esille myös yksittäisiä hyviä ajatuksia ja ideoita vastanneiden kommentteja suoraan lainaten.

Ensimmäisenä tavoitteena oli kartoittaa, mitä perhetyö työntekijöille tarkoittaa. Työntekijät näkivät perhetyön heidän näkökulmastaan toimimisena vuorovaikutuksessa perheiden kanssa. Vuorovaikutusta avattiin siten, että perhetyö on tiedon ja tuen antamista, ymmärtämistä, keinojen antamista, voimavarojen esille tuomista, toimimista kuuntelijana ja neuvottelijana nuoren ja vanhempien kanssa. Kaikissa vastauksissa korostettiin vuorovaikutuksen tärkeyttä. Vaikka tavoitteena perhetyössä on toimiva kasvatuskumppanuus, silti moni vastaajista koki käytännön vuorovaikutuksen perheiden kanssa olevan neuvojen ja ohjeiden antamista vanhemmille heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi muutamassa vastauksessa haluttiin erikseen korostaa myös sisarusten merkitystä ja huomioimista perhetyössä. Yhdessä vastauksessa nostettiin esille myös perhetyön tavoitteellisuus ja kasvatuskumppanuus työntekijöiden ja perheen välillä.

Työntekijöiden kuvaillessa vastauksissaan perhetyön erityisyyttä erityisessä huolenpidossa, olivat annetut vastaukset melko samankaltaisia. Kaikissa vastauksissa tuotiin esille perhetyön lyhytaikaisuus, vähäiset ja valvotut tapaamiset ja se, että perhetyö tapahtuu pitkälti puhelimitse. Yksi vastaajista kuvaili, että puhelimitse tapahtuva perhetyö on haasteellisempaa sillä toisen ilmeitä ja eleitä ei näe, toisin kuin oltaisiin kasvotusten. Useimmissa työntekijöiden vastauksista tuotiin myös esille se näkökulma, että yleensä lapsen tullessa osastolle

on kyseessä kriisitilanne niin lapsen kuin koko perheenkin kohdalla. Muutaman työntekijän vastauksessa tarkennettiin perhetyön luonnetta enemmän kartoittavana ja pohjaa tulevaisuudelle luovana perhetyönä sekä tilanteen ja asioiden näkyväksi tekemisenä tulevaisuuteen nähden.

Kaikkien työntekijöiden vastauksissa tuli esille, että vähimmäismäärä työntekijöiden ja vanhempien väliselle yhteydenpidolle on kerran viikossa, mutta tarvittaessa useamminkin. Tulovaiheessa työntekijät kokivat tärkeänä tehdä tulovaiheen kartoitusta joko puhelimitse tai tuloneuvottelun yhteydessä. Tärkeänä työntekijät näkivät myös, että tulohaastattelussa kuunnellaan perheen toiveita ja näkemyksiä, pyydetään informaatiota perheenjäsenten välisistä suhteista ja lapsesta yleensä sekä vastavuoroisesti annetaan tietoa hoitajaksoista, toimintaperiaatteista ja muista käytännön asioista. Muutamassa vastauksessa mainittiin myös yhteisten päämäärien löytäminen eli tavoitteiden asettaminen. Useimmissa vastauksissa korostettiin myös raportoinnin oleellisuutta koko hoitajakson ajan. Loppuvaiheessa työntekijät näkivät tärkeänä arvioida kulunutta jaksoa; mitä on saavutettu ja mitä tulevaisuudessa vielä tavoitellaan, antaa perheelle informaatiota siirtymävaiheesta ja tulevasta sijaishuolto-paikasta. Muutamassa vastauksessa tuli esille myös palautteen pyytäminen kuluneesta jaksosta. Koko jaksoa ajatellen useissa työntekijöiden vastauksissa ja useissa eri kysymyksissä työntekijät toivat esille sen, että tärkeää on myös puuttua hoitajakson aikana niihin asioihin, joiden kautta perheen sisäisiä toimintamalleja ja vuorovaikutusta voitaisiin kehittää. Asiaa perusteltiin yhdessä vastauksessa sillä, että lastensuojelulain lähtökohtana on perheen jälleenyhdistäminen myöhemmässä vaiheessa, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että perheen olosuhteissa on tapahduttava muutoksia, että lapsi voitaisiin sijoittaa takaisin kotiin. Kaikki vastanneet työntekijät toivat joissain vastauksistaan esille, että perhettä voimaannuttava työskentely on erityisen tärkeää.

Jokaisessa työntekijöiden vastauksissa oltiin yhtä mieltä siitä, että perhetyö on koko työyhteisön yhteinen tehtävä. Omaohjaajan tulee huolehtia kuitenkin siitä, että kaikki perhetyön osa-alueet tulevat toteutetuiksi. Omaohjaajan konkreettisiin tehtäviin nähtiin kuuluvan yhteydenpidon jatkuvuudesta huolehtiminen, perheen huomioiminen kokonaisuutena, neuvotteluiden ja vierailujen käytännön järjestelyt, riittävän raportoinnin varmistaminen ja kuukausittaisten koosteiden laatiminen sekä tavoitteiden laatiminen perhetyön osalta. Kaikille

työntekijöille katsottiin kuuluvan arkisen yhteydenpidon, akuuteista tilanteista ilmoittamisen ja omaohjaajan tehtävät silloin, kun omaohjaajista kukaan ei ole paikalla. Yhdessä vastauksessa kiteytettiin hyvin, että perhetyö on kokonaisvaltaista työtä: Kun hoidetaan perhettä sekä lasta, tulos on aina parempi. Myös kotikäyntien mahdollisuus tuotiin esille, että mahdollisuuksien mukaan sekin olisi osa perhetyön toimintamallia. Muutamissa vastauksista nostettiin myös esille erityistyöntekijät osana perhetyötä. Heidän rooliinsa nähtiin kuuluvan yhteydenpito sijoittavan tahon kanssa, viralliset sopimukset ja päätökset sekä olla tarvittaessa perheiden saatavilla.

Arkisten jokaviikkoisten kuulumisten vaihdon lisäksi yhteydenottoa edellyttävinä tilanteina nähtiin alkukartoitus lapsen tullessa osastolle, loppukartoitus siirtymävaiheessa, akuutti- ja kriisitilanteet (kuten sairastumiset, rajoitustilanteet, karkaamiset, väkivaltatilanteet, itsetuhoisuus) sekä siirtymiset osastolta ja neuvotteluiden suunnittelu. Työntekijät näkivät, että alkuvaiheessa on tärkeä kysyä perheeltä olennaiset asiat lapsesta ja perheestä, vanhemman näkemykset ja tunteet, yhteiset päämäärät ja tavoitteet sekä perheen toiveet ja odotukset. Osaston säännöistä, käytänteistä ja koko koulutuskeskuksen muista palveluista tiedottaminen nähtiin myös tärkeänä. Loppuvaiheen keskusteluissa konkreettisia asioita olivat työntekijöiden mielestä kertaus kuluneesta jaksosta, tavoitteista ja muutoksista, jotka saavutettiin. Työntekijät näkivät tärkeinä myös suunnitelman, ajatusten ja toiveiden kartoittamisen jatkon kannalta sekä tiedon antamisen vanhemmille tulevasta sijaishuoltopaikasta ja kerätyn tiedon siirtämisen seuraavaan sijaishuoltopaikkaan. Tärkeäksi työntekijät kokivat myös palautteen pyytämisen, jotta perhetyötä voitaisiin edelleen kehittää.

Kehittämissideat ja perhetyön seurannan parantamiseen liittyvät ehdotukset vastauksissa olivat monipuolisia ja selkeitä. Yksikään vastaus ei ollut samanlainen, vaikka yhtenäisiä piirteitä niistä löytyikin. Yhtenäisinä piireinä useissa vastauksissa nähtiin dokumentoinnin tarkentaminen ja yhtenäinen ohje siitä, mikä on käytännön perhetyön minimivaatimus. Lisäksi muutamissa vastauksissa toivottiin alkuvaiheen kartoitukseen tarkempaa ohjeistusta. Selkeän toimintasuunnitelman suunnittelemisen ja toteutuksen kannalta oli olennaista, että konkreettisia yksittäisiä ideoita tuli työntekijöiltä useita. Alkukartoituksen osalta toivottiin tarkennusta erityisesti siihen, että suunniteltaisiin perheen kanssa yhdessä tavoite kuluvalle jaksolle. Haastateltavien vastauksissa koettiin myös tärkeänä, että perhetyö pitäisi suunnitella ja aikatauluttaa paremmin etukäteen. Nappulaan (työntekijöiden raportointijärjestelmä)

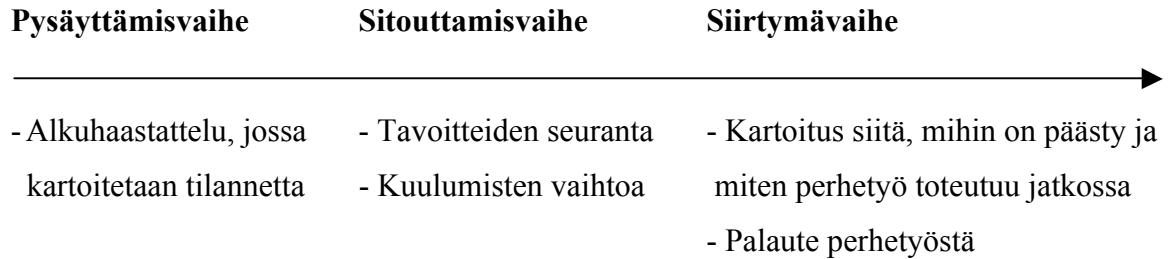
toivottiin selkeää kohtaa perhetyön raportoinnille. Myös keskusteluja perhetyön kartoittamiseksi toivottiin lisää, vaikkakin koettiin että perhetyölle on varattu liian vähän aikaa. Myös koosteisiin ehdotettiin lisättäväksi erillistä osuutta perhetyöstä, jolloin perhetyö saataisiin näkyvämmäksi muillekin. Muutaman haastateltavan toiveena oli myös perhetyön koulutuksien järjestäminen kaikille työntekijöille.

Tällä hetkellä perheiden kanssa pidetään yhteyttä viikoittain, mutta poikkeuksena ovat sellaiset perheet, jotka ottavat osastolle yhteyttä vain harvoin. Perhetyön määrästä ei ole varsinaista ohjeistusta, joten jäävät vähemmän itse yhteyttä pitävät perheet usein pienemmälle huomiolle. Käytännön järjestelyistä ja asioiden tiedottamisesta työntekijät huolehtivat yhteisvastuullisesti, mutta raportointi näistä asioista on vaihtelevaa. Ongelmia syntyy usein siinä, kun ei tiedetä varmuudella, onko jokin asia perheelle jo ilmoitettu vai ei. Omaohjaajien ja muiden osaston työntekijöiden välinen työnjako on myös jokseenkin epäselvä. Neuvotteluista ja vierailuista sekä akuuteista tilanteista perheelle raportointi on kohtalaisen selvää kaikille työntekijöille, mutta kaikki muu yhteydenpito vaihtelee siitä riippuen, miten on aikaa ja mikä on työntekijän oma näkemys siitä, milloin yhteyttä tulee pitää ja mitä perhetyön eteen tulee tehdä. Tavoitteet perhetyölle ovat useimmiten selkeinä työntekijöiden omissa ajatuksissa, mutta niiden suunnittelu ja tiedostaminen yhdessä perheiden kanssa on tällä hetkellä harvinaista. Jokainen työntekijä näkee perhetyön tärkeänä, mutta koska siitä ei ole selkeää ja toimivaa ohjeistusta, se jää usein liian vähälle huomiolle.

Kootun kyselylomakkeen ja vastausten analysoinnin jälkeen oli helppo koota johtopäätökset aiheesta (taulukko 6, s.46), koska työntekijöiden kokonaisvaltainen näkemys aiheesta oli hyvin samankaltainen ja samoja teemoja toistettiin yhä uudelleen eri kysymysten kohdalla. Selkeimmät toimenpide-ehdotukset ja johtopäätökset saattoi tehdä viimeisen kysymyksen kohdalla, mikä käsitteli työntekijöiden henkilökohtaisia näkemyksiä perhetyön seurannasta ja kehittämisestä. Pääteemat, joihin työntekijät toivoivat panostusta ja näkivät tärkeinä nousevat täten johtopäätöksissään esille. Työntekijät kokevat vuorovaikutuksen perheiden kanssa tärkeänä, mutta toivovat johdonmukaisempaa toimintaa sen suhteen. Työntekijöiden toiveissa tuli useasti esille se, että perhetyölle toivotaan enemmän näkyvyyttä ja arjen työskentelyssä tulisi varata erillinen aika perhetyön toteuttamiselle. Myös hyviä ideoita näiden asioiden kehittämiseksi tuli useita, kuten kirjallinen raportointi koos-

teisiin ja yhteydenpitoon perhetyöstä erikseen, selkeä ohjeistus perhetyön toteuttamisesta sekä vanhempien haastattelut hoitajakson aikana. Vaikka tavoitteena perhetyössä on yhteisten tavoitteiden löytäminen työntekijöiden ja perheen välillä eli yhteinen kasvatuskumppanuus, silti työntekijät kokevat käytännön työn olevan enemmän kasvatuksellisten neuvon antamista vanhemmille.

Koska lasten hoitoprosessi sisältää kolme vaihetta: Pysäyttämisen-, sitouttamisen- ja siirtymävaiheet nähtiin myös perhetyön osalta tiettyjä teemoja, jotka olisi hyvä huomioida niin hoidon alku-, keski- kuin loppuvaiheessakin. Kattavalla alkuhaastattelulla voidaan muun muassa saada paljon oleellista tietoa lapsesta ja perheestä sekä laatia perheen kanssa yhteiset päämäärät jakson ajalle. Jakson aikana ja keskivaiheessa voidaan vaihtaa kuulumisia ja ajatuksia, sekä seurata tavoitteiden toteutumista. Loppuvaiheessa voidaan taas tehdä kartoitus siitä, mihin on päästy ja miten tästä eteenpäin sekä ennen kaikkea pyytää palautetta perhetyön kehittämiseksi. Kaikkien työntekijöiden näkemys alku- ja loppuvaiheen työskentelestä sekä yhteydenpidon säännöllisyydestä oli lähes samankaltainen. Jotta kaikki ajatukset ja kehittämisideat saataisiin käytännön tasolla toimimaan, on selkeä ohjeistus perhetyön osalta välttämätön ja tärkeää on myös selkeyttää sitä, mitkä asiat perhetyöhön sisältyvät ja kenelle kuuluu vastuu mistäkin asiasta. Kehittämisprojekti antoi viitteitä siitä, mitä perhetyön tulisi olla ja mitä sen eteen tulisi tehdä, mutta raportti ei antanut vielä konkreettista ohjetta työntekijälle siitä, mitä työtehtäviin perhetyön osalta kuuluu. Ohjeen on oltava myös realistinen käytännön arkeen katsottuna, joten se ei voi sisältää sellaisia asioita, joita ei välttämättä voida toteuttaa ollenkaan. Yksi tällainen kehittämisidea kehittämisprojektin myötä oli vierailut perheiden kotona. Käytännön kiireinen ja jatkuvasti muuttuva arki sekä hoitajaksojen lyhytkestoisuus ovat osoittaneet, että vierailua ei ole mahdollista toteuttaa jatkuvana käytäntönä, vaikka se tärkeänä nähdäänkin. Työntekijät nostivat myös esille sitä, että perhetyö erityisessä huolenpidossa nähtiin pohjaa luovana ja kartoittavana työskentelynä muuhun perhetyöhön verrattuna. Tästä syystä muun muassa vierailut perheiden kodeissa voitaisiin kohdistaa vasta jatkosijoituspaikassa, ennen lapsen varsinaisten kotilomien alkamista tai niiden yhteydessä.



Kuva 1. Perhetyön aikajana

Perhetyö on kaikkien työntekijöiden tehtävä, ei pelkästään omaohjaajien. Tämä näkemys oli varsin yhtenäinen kaikilla työntekijöillä. Asiaa tarkentaessa useimmat työntekijät näkivät, että yhteisiä konkreettisia tehtäviä ovat arkiset kuulumisten vaihdot, akuutit tilanteet, jotka vaativat yhteydenottoa vanhempiin sekä omaohjaajien tehtävät silloin, kun he eivät ole paikalla. Perhetyö on tavoitteellista työskentelyä perheiden hyväksi, minkä vuoksi pelkkä kuulumisten vaihto satunnaisesti ei ole riittävää, jotta voidaan puhua perhetyöstä. Ensikädessä omaohjaajien vastuulla on perhetyön toiminnan tavoitteellisuuden ja säännöllisyyden toteutumisesta huolehtiminen. Perhetyön vaiheet ja konkreettiset toimenpiteet on täten kirjattava auki yksityiskohtaisemmin ja selkeytettävä sitä, kuka on vastuussa perhetyön työtehtävien toteutumisesta missäkin tilanteessa. Perhetyön seuranta ja tavoitteellisuutta tukisivat hahmottamaan raportointijärjestelmään (Nappulaan), kuukausittaisiin tavoitteisiin ja koosteisiin erillinen osuus perhetyöstä, sen toteutumisesta ja tavoitteista.

Taulukko 5. Kyselyn keskeisimmät vastaukset

	Perhetyön tarkoitus	Perhetyön erityisyys	Perhetyö käytännössä	Tehtävänjako	Kehitysideat
Useimmissä vastauksissa	<ul style="list-style-type: none"> - Vuorovaikutusta perheiden kanssa - Tiedon ja tuen antamista - Voimavarojen esille tuomista - Toimimista kuuntelijana ja neuvottelijana 	<ul style="list-style-type: none"> - Lyhytaikaista - Tapaamiset vähäisiä ja valvottuja - Tapahtuu pääosin puhelimitse - Kriisitilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> - Vähimmäismäärä yhteydenpidolle on 1krt/vk - Tulovaiheessa ja loppuvaiheessa erillinen tilanteen kartoitus - Raportointi tärkeää - Puuttumista niihin asioihin, joiden kautta perheen sisäisiä toimintamalleja ja vuorovaikutusta voidaan kehittää 	<ul style="list-style-type: none"> - Koko työyhteisön tehtävä - Omaohjaajat valvoo tehtävien toteutumista. - Arkinen yhteydenpito ja akuuteista tilanteista ilmoittaminen ovat koko työyhteisön tehtäviä 	<ul style="list-style-type: none"> - Dokumentoinnin tarkentaminen - Yhtenäinen tarkka ohje perhetyön tehtävistä
Muutamissa tai yksittäisissä vastauksissa	<ul style="list-style-type: none"> - Tukea myös sisarusuhteista - Tavoitteellista - Kasvatuskumppanuutta 	<ul style="list-style-type: none"> - Kartoittavaa ja pohjaa luovaa - Tilanteen ja asioiden näkyväksi tekemistä 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisten päämäärien ja tavoitteiden löytäminen - Palautteen pyytäminen perhetyöstä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kotikäynnit mahdollisuuksien mukaan - Erityistyöntekijät osana perhetyötä 	<ul style="list-style-type: none"> - Perheiden kanssa keskusteluja lisää - Raportointijärjestelmään ja koosteisiin erillinen osuus perhetyöstä - Perhetyön koulutukset kaikille työntekijöille

8. SUUNNITELMA PERHETYÖN TOTEUTTAMISESTA JATKOSSA

Ohjeistus on ehdotelma osasto Joukolan ja Parkin tiimeille siitä, mikä olisi perhetyön vähimmäisvaatimus ohjaajan toimenkuvassa. Jotta suunnitelma olisi mahdollisimman selkeä ja konkreettinen, olen avannut sitä kolmivaiheisesti, kuten itse lasten hoitoprosessinkin vaiheita kuvataan. Lisäksi olen pyrkinyt erottelemaan ne työtehtävät, jotka kuuluvat omaohjaajan, koko tiimin sekä erityistyöntekijöiden tai johdon toimenkuviin. Perheellä tässä yhteydessä tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka toimivat lapsen huoltajina. Lisäksi perhetyön toimintamallia voi käyttää myös lapsen pidempiaikaisen sijaishuoltopaikan omaohjaajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Perhetyössä huoltajien lisäksi on huomioitava myös muu lapsen lähiverkosto, esimerkiksi sisarukset ja isovanhemmat.

Alkuvaiheessa uuden lapsen tullessa osastolle omaohjaaja kartoittaa perheen tilannetta, joko haastattelemalla perheenjäseniä puhelimitse tai paikanpäällä tapahtuvan tuloneuvottelun yhteydessä. Tukena alkuvaiheen työskentelyssä voi käyttää muun muassa perheiden perustietolomaketta (Liite 2). Tärkeintä **tulohaastattelussa** on selvittää keitä lähiverkoston yleensäkin kuuluu, pyytää perheeltä tietoa lapsesta sekä perheen välisistä suhteista, kysyä tuntemuksista ja toiveista hoitojakson suhteen, kertoa osaston yleisistä käytänteistä sekä miettiä yhteistä päämäärää/tavoitetta sekä lapsen että perhetyön osalta. Omaohjaaja huolehtii siitä, että **perheen yhteys- sekä muut tärkeät tiedot tulee kirjattua ylös. Lisäksi hän kirjaa perhetyön tavoitteen** kuukausittaiseen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.

Hoitojakson aikana omaohjaaja huolehtii siitä, että perheen kanssa pidetään säännöllisesti yhteyttä. **Säännöllinen yhteydenpito tarkoittaa vähintään kerran viikossa tapahtuvaa kuulumisten vaihtoa sekä niiden kirjallista dokumentointia.** Kuukausittaisissa hoito- ja kasvatussuunnitelmissa sekä koosteiden laatimisessa omaohjaaja huolehtii myös siitä, että perhetyön osa-alue tehdään niissä näkyväksi. Hoitojakson puolesta välissä omaohjaaja käy vanhempien kanssa läpi kulunutta jaksoa ja tarkastelee jakson etenemistä ja tekee ns. **välivaiheen haastattelun.** Omaohjaaja huolehtii myös perheen **vierailuiden käytännön järjestelyistä sekä neuvotteluista että muista tapaamisista.** Omaohjaaja sopii aikataulut, huolehtii vieraiden majoituksen, kuljetuksen ja ruokailuiden järjestelyistä sekä tiedottaa vieraita vierailukäytänteistä.

Jakson loppupuoliskolla eli siirtymävaiheessa omaohjaaja huolehtii myös siitä, että perhettä tiedotetaan käytännön asioista ja valmistellaan asian suhteen. Omaohjaaja käy perheen kanssa **yhteenvetokeskustelun kuluneesta jaksosta**, siitä mihin tavoitteisiin on päästy ja mitkä ovat tulevaisuuden haasteita sekä **pyytää palautetta** kuluneesta jaksosta. Annetut palautteet omaohjaaja kirjaa koulutuskeskuksen sisäiseen järjestelmään, jonka kautta palautteet käsitellään ja toimintaa voidaan sen pohjalta kehittää. **Omaohjaaja huolehtii tietojen siirron seuraavaan sijaishuoltopaikkaan** myös perhetyön osalta. Koska omaohjaajia on yleensä kaksi, sopivat he keskenään työnjaosta perhetyön osalta.

Kun kumpikaan omaohjaaja ei ole työvuorossa, huolehtivat muut tiimin jäsenet perhetyön tehtävien toteutumisesta omaohjaajien sijaan. Koko tiimi osallistuu **säännöllisen yhteydenpidon ylläpitämiseen** perheiden kanssa. **Puhelinkeskustelut ja keskustelut dokumentoidaan kirjallisesti** aina ylös pääpiirteisine sisältöineen, jotta yhteydenpidon seuranta toteutuu. Kaikkien tiimin jäsenten **tulee olla perillä jokaisen lapsen yhteydenpitoverkostosta sekä perhetyön tavoitteista**. Akutteja tilanteita ovat lapsen sairastumiset, tapaturmat, rajoitustoimenpiteet ja päätökset, väkivalta- ja itsetuhotilanteet, karkaamiset sekä yllättävät muutokset lapsen kasvatus- ja hoitosuunnitelmassa. Näissä **akuuteissa tilanteissa tulee viipymättä ottaa yhteys lapsen huoltajiin** työvuorossa olevan työntekijän toimesta.

Myös erityistyöntekijät ja johto (johtaja ja apulaisjohtaja) **ovat tarvittaessa yhteydessä perheeseen**. Heidän yhteystietojaan ei kuitenkaan tule antaa perheille, vaan työntekijät voivat välittää yhteydenottopyynnön, mikäli perheessä sitä toivotaan. Erityistyöntekijät ja johto tekevät keskenään työnjaon siitä, ketkä **osallistuvat neuvotteluihin ja perheiden tapaamisiin**. Koulutuskeskuksen sosiaalityöntekijä ja kasvatusjohtaja vastaavat yhteydenpidosta sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijään myös perhetyön osalta. Erityistyöntekijät ja johto toimivat moniammatillisessa tiimissä yhdessä ohjaajien kanssa **osallistuen yhteiskouksiin**, joissa suunnitellaan muun muassa perhetyötä yksilöllisesti jokaisen perheen kohdalla. Myös **työntekijät voivat pyytää konsultointitukea** johdolta ja erityistyöntekijöiltä haastavissa perhetyön tilanteissa.

Taulukko 6. Suunnitelma perhetyön toteutuksesta ja työnjaosta

	Tulovaihe (pysäyttämismuoto)	Jakson aikana (si- touttamismuoto)	Siirtymävaihe
Omaohjaaja	<ul style="list-style-type: none"> - Kartoittaa perheen tilannetta, kerää tietoa perheestä. Kirjaa tiedot Nappulaan - Kirjaa perhetyön tavoitteet hoito- ja kasvatussuunnitelmaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Varmistaa säännöllisen yhteydenpidon toteutumisen (väh. 1 krt/vk) - Kirjaa perhetyön osuuden hoito- ja kasvatussuunnitelmaan sekä koostuksiin - Käy perheen kanssa välikartoitus keskustelua - Vierailuiden käytännön järjestelyt, neuvottelut, 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteenvetokeskustelu kuluneesta jaksosta - Informaation antaminen tulevasta - Palautteen pyytäminen perhetyöstä - Tiedon siirto perhetyöstä lapsen seuraavaan sijoituspaikkaan
Tiimi	<ul style="list-style-type: none"> - Huolehtivat omaohjaajien tehtävistä, mikäli he eivät ole työvuorossa - Säännölliseen yhteydenpitoon osallistuminen ja asioiden dokumentointi - Perehtyvät lapsen yhteydenpitoverkoston ja ovat perillä perhetyön tavoitteista 	<ul style="list-style-type: none"> - Huolehtivat omaohjaajien tehtävistä, mikäli he eivät ole työvuorossa - Osallistuu säännölliseen yhteydenpitoon - Ilmoittaa viipymättä akuuteista tilanteista lapsen lähiomaisille 	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuvat siirtymävaiheen tehtäviin, mikäli omaohjaajat eivät ole työvuoroissa
Erityistyöntekijät	<ul style="list-style-type: none"> - Esittäytyminen perheille (neuvottelut, vierailut) - Mikäli perheet haluavat olla yhteydessä erityistyöntekijöihin, voi yhteydenotopyynnön välittää työntekijöiden kautta 	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuvat neuvotteluihin - Osallistuvat työntekijöiden kanssa perhetyön suunnitteluun (osastokokoukset) - Tapaavat omaisia mahdollisuuksien mukaan heidän vieraillessa osastolla 	<ul style="list-style-type: none"> - Mukana suunnittelemassa lapsen ja perhetyön jatkoa (osastokokoukset, neuvottelut)

9. POHDINTA

Jo pelkästään perhe käsitteenä on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana huomattavasti. Tänä päivänä perhe ei enää tarkoita pelkästään biologisia ihmissuhteita. Koska perhe sanan sisältö ei ole pysyvä eikä yksiviivainen, ei myös sitä ole perhetyö. Kaikelle perhetyölle on olemassa niin yhtenäisiä kuin eroaviakin näkökulmia ja toteuttamismuotoja. Tämän opinnäytetyön tiimoilta pääsin perehtymään niihin piirteisiin, mitkä ovat yhteisiä kaikelle sosiaalityössä tehtävälle perhetyölle ja miten näitä piirteitä voidaan soveltaa perhetyöhön lastensuojelun laitoshuollossa, erityisessä huolenpidossa.

Jo pelkästään erityinen huolenpito luo paljon rajoitteita ja reunaehtoja sille, miten perhetyötä hoitojakson aikana voidaan toteuttaa. Rajoitteiden vastapainoksi perhetyö erityisessä huolenpidossa voi antaa myös mahdollisuuksia, jotka on vain osattava ottaa käyttöön. Limingan koulutuskeskuksessa erityisen huolenpidon osastoilla tavoitteena on tehdä perhetyö muun muassa entistä näkyvämmäksi, tavoitteellisemmaksi, perheitä voimaannuttavammaksi ja prosessinomaisemmaksi. Näihin näkökulmiin sain vastauksen opinnäytetyön tekemisen kautta ja erityisesti työntekijöiden muodostamien näkemysten ja oivallusten avulla.

Opinnäytetyöprosessi oli pitkä ja haasteellinen, mutta samalla myös mielenkiintoinen ja antoisa. Erityisen huolenpidon osastojen kehittämisprojekti ja perhetyön suunnitteluryhmässä mukana oleminen antoivat tarvittavan alkusysäyksen työhön. Prosessi alkoi suunnittelulla vuoden 2009 alussa, jolloin työn eteneminen tapahtui harvakseltaan, sykleissä. Syksyllä 2009 selkeä suunnitelma oli valmiina, jonka jälkeen työskentelyprosessi lähti intensiivisemmin käyntiin. Haastavinta työskentelyssä oli se, että koska opinnäytetyö käsitteli omaa työtä, oli ajoittain raskasta pohtia samoja teemoja niin töissä kuin opinnäytetyön työstämisen parissa. Välillä oli opeteltava pitämään taukoja opinnäytetyön luomistyöstä, kun huomasin ajatusten pyörivän kehää. Antoisinta prosessissa oli perhetyötä ja erityistä huolenpitoa käsittelevän teorian yhteensovittaminen, koska yhtenäistä kirjallisuutta näistä kahdesta aihepiiristä ei ole kovinkaan paljoa. Työskentelyn etenemistä helpotti kuitenkin oma työkokemuksen tuoma perehtyneisyys aiheeseen. Tutkimusmenetelmien valinta osoittautui myös haasteelliseksi tehtäväksi. Miten osaan valita menetelmän, joka antaisi mahdollisimman paljon konkreettista tietoa ja monipuolisen kartoituksen laadittavaa perhetyön toimintaohjetta varten. Lopulta sain kuitenkin koottua paketin, joka sisälsi sen, mitä opinnäyte-

työltä olin lähtenyt hakemaan. Tärkeimpänä tavoitteena oli tehdä uusia havaintoja aihepiiristä ja saada työntekijöille suunnitellusta perhetyön toimintaohjeesta mahdollisimman yksityiskohtainen ja tarkka. Tärkeänä pidän myös sitä, että kartoitettu teoriapohja olisi sellainen, jota voidaan hyödyntää konkreettisesti käytännössä eli mikä soveltuu sellaisenaan käytännön työhön.

Kyselylomakkeista kerätyt vastaukset tukivat sitä teoriaa, mitä opinnäytetyöhön olin jo etukäteen kerännyt. Kirjallisuuden mukaan perhetyön täytyy olla suunnitelmallista ja prosessinomaisesti etenevää toimintaa. Kaikki työntekijät kokivat, että perhetyötä pitäisi suunnitella entistä tarkemmin ja hoitajaksojen eri vaiheissa olisi myös hyvä kartoittaa lapsen hoidon etenemisen lisäksi perhetyön edistymistä. Vastajat eivät välttämättä tuoneet suoraan esille perhetyön tavoitteellista ja prosessinomaista luonnetta, mutta toimenpideehdotukset tukivat juuri näitä perhetyön piirteitä. Vastauksista tuli voimakkaasti esille se, että perhetyö nähtiin tärkeänä osana työskentelyä ja sen kehittämistä pidettiin tärkeänä. Kehittämisideat vastasivat siihen kysymykseen, että perhetyössä suunnitelmallisuus on tärkeää, jotta sen kehittäminen ja seuranta mahdollistuvat. Yllättävää oli, kuinka paljon vastaukset antoivat uusia tärkeitä näkökulmia, havaintoja ja kehittämisideoita, joita saatoin hyödyntää perhetyön toimintaohjeen suunnittelussa.

Koska Limingan koulutuskeskuksessa ei ole ennestään valmista ohjeistusta perhetyön työtehtävistä, on siitä näkökulmasta opinnäytetyöni merkityksellinen Limingan koulutuskeskuksen erityisen huolenpidon osastojen perhetyön kehittämisessä. Uskon, että suunnitelma on tarpeeksi konkreettinen ja realistinen, jotta sen hyödyntäminen käytännössä on mahdollista. Nähtäväksi jää, koetaanko suunnitelma sellaisena, että sen toteuttamista noudatetaan ja se otettaisiin täten yleiseksi perhetyön toiminnan ohjeistukseksi osasto Joukolassa ja Parkissa. Työn merkitys laajemmassa mittakaavassa on vähäinen, koska vastaava malli ei sovellu sellaisenaan muihin sijaishuollon sijoitusmuotoihin. Myöskään muut erityistä huolenpitoa toteuttavat yksiköt eivät välttämättä voi soveltaa mallia sellaisenaan omaan yksikköönsä, koska toiminnassa eri erityisen huolenpidon osastojen välillä on eroja. Opinnäytetyön yleinen katsaus perhetyön edellytyksiin vuorostaan antaa yleisnäkemyksen kaikkeen perhetyöhön, koska yleiset perhetyön periaatteet ovat aina samat: Perhetyön tulee olla tavoitteellista ja prosessinomaista ja perheitä voimaannuttavaa työskentelyä.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani (toim.) & Valli, Raine 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus, 3.uudistettu painos. Vastapaino, Tampere.
- Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Gaudeamus, Helsinki.
- Etappi-ryhmä ry 2008. Kohoraportti: Lapselle juuret ja siivet. Tulostettu 30.1.2010 <<http://www.etappi.net/dokumentit/kohoraportti.pdf>>.
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki, Gaudeamus.
- Hansen, Maija 2007. Olipa kerran perhe: Arvostava työote perhetyössä. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.
- Helminen, Jari (toim.) 2006. Elämä koettelee tuki kannattelee: Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. PS-Kustannus, Juva.
- Hermanson, Elina & Martsola, Riitta (toim.) 2006. Aikuinen vanhemmuus: Katoavan kasvatuksen jäljillä. Kirjapaja Oy, Helsinki.
- Huostaanotto 2010. Sosiaaliportti. Tulostettu 30.6.2010 <<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/>>.
- Iivonen, Esa 2009. Onni löytyy arjesta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tulostettu 5.9.2010 <http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=1120058>.
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Dark Oy, Vantaa.
- Jokinen, Juha 2004. Kriisityö. Sosiaaliportti. Tulostettu 5.9.2010 <<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/kriisityo/>>.
- Järvinen, Pekka 2001. Onnistu esimiehenä. WS Bookswell Oy, Helsinki.
- Kasvatuskumppanuus 2006. STAKES. Tulostettu 2.2.2010 <<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/index.htm>>.
- Kekoni, Taru & Kitinoja, Manu & Pösö, Tarja 2008. Erytynen huolenpito kouluko deissa. STAKES raportteja Nro 36. Valopaino Oy, Helsinki.
- Lastensuojelu käsitteet ja määritelmät 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tulostettu 2.2.2010 <<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lasukasitteet.htm>>.
- Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. Tulostettu 1.9.2010 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>.
- Limingan koulutuskeskus 2009a. Hoito- ja kasvatusprosessin kuvaus. Tulostettu 1.12.2009. Limingan koulutuskeskuksen sisäverkko.
- Limingan koulutuskeskus 2009b. Laatuksikirjan pohjaversio. Tulostettu 1.12.2009. Limingan koulutuskeskuksen sisäverkko.
- Limingan koulutuskeskus 2009c. Toiminnan kuvaus. Tulostettu 1.12.2009. Limingan koulutuskeskuksen sisäverkko.

- Piha, Jorma 2008. Vanhemmuudesta: Vanhempana oleminen ja vanhempana toimiminen. Perhe-terapia lehti 2008 (2), 6-12.
- Pösö, Tarja 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. STAKES tutkimuksia Nro 133. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Rannikko, Ulla 2009. Yhteinen ja erillinen lapsuus. Nuorisotutkimus 27 (2), 51-54.
- Reijonen, Mikko (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Roos, J.P (toim.) & Nurmisaari, Juha (taitto ja toteutus) 2004. Huostaanottokirja. Juha Nurmisaari, Jyväskylä.
- Routio, Pentti 2007. Ohjaava analyysi ja ehdotuksen valmistelu. Tulostettu 22.7.2010 <<http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/079.htm>>.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Kvali MOTV: Sisällönanalyysi. Tulostettu 30.6.2010 < http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_2.html>.
- Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina, Näkökulmia sosiaalialan auttamistyöhön. Gummerus kirjapaino Oy, Tampere.
- Vainikainen, Katja 2009. Loppuraportti erityisen huolenpidon osastojen kehittämishankkeesta, perhetyön toimintamalli. Limingan koulutuskeskuksen sisäverkko.
- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Kustannusyhtiö Tammi, Helsinki.
- Viinämäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

LIITTEET

Liite 1. Perustietolomake

Liite 2. Kysely

PERUSTIETOLOMAKE Vanhemmille

Lapsen nimi

Henkilötunnus

Syntymäpaikka

Lähiosoite

Postinumero ja postitoimipaikka

Puhelin kotiin

Seurakunta/väestörekisteri

Äidin nimi ja puh.

Henkilötunnus

Osoite, jos eri kuin lapsella

Ammatti

Työpaikka ja puhelin työhön

Isän nimi ja puh.

Henkilötunnus

Osoite, jos eri kuin lapsella

Ammatti

Työpaikka ja puhelin työhön

Lapsen kanssa samassa perheessä asuvat sisarukset ja syntymävuodet

Lapsen muualla asuvat sisarukset ja syntymävuodet (aikuiset tai sisarukset vanhempien uusperheistä)

Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Lapsen sosiaalityöntekijän nimi ja puhelinnumero

Kuinka pitkään ja miten säännöllisesti olette työskennelleet lapsenne asioissa sosiaalityöntekijän kanssa? Mitkä tapahtumat tai asiat ovat johtaneet yhteistyön syntymiseen?

Muut auttavat tahot lapsenne asioissa? Mahdollinen viranomaisverkosto. (Työntekijän nimi, toimipaikka ja puhelinnumero.)

Muut auttavat tahot perheenne asioissa sijoituksen aikana? (esim. lastensuojelun tai neuvolan perhetyö)

Kuinka monta vuotta lapsenne on asunut omassa kodissaan?

Kuinka kauan lapsesi on asunut perhekodissa, laitoksessa, psykiatrisessa osastohoidossa tai muussa vastaavassa paikassa? Missä?

Miksi lapsenne tarvitsee mielestänne sijoituspaikan Limingan koulutuskeskuksen Erityisen huolenpidon osastolta?

Tuleeko/tuliko lapsenne mielellään Liminkaan?

() kyllä

() ei, miksi ei

Millä mielellä itse lähetätte lapsenne Liminkaan Erityisen huolenpidon osastolle?

Nuoren perhesuhteet ja -tilanne

Miten kuvailisitte lapsenne suhteita sisaruksiinsa?

Entä lapsenne suhdetta teihin vanhempiin?

Kuka hoiti lastanne alle kouluikäisenä ja millainen hän oli pienenä? _____

Miten perheenne viettää yhteistä aikaa?

Käytetäänkö perheessänne alkoholia?

Onko lapsenne nähnyt tai kokenut väkivaltaa perheessänne tai muualla? _____

(Jos perheenjäsenet kertovat väkivallasta, voit kartoittaa tilannetta lisää VÄKIVALLAN VAKAVUUDEN ARVIOINTIA -lomakkeella!)

Onko elämässänne ollut tapahtumia, joista haluaisitte meidän tietävän? _____

Sosiaaliset suhteet ja asuinympäristö

Nuorelle tärkeät sukulaiset. (Nimi, sukulaisuussuhde, paikkakunta ja puhelin)

Nuoren ystävät. (Nimi, paikkakunta ja puhelin)

Ovatko lapsenne ystävyysuhteet muuttuneet lähiaikoina? Jos, niin miten?

Miten lapsenne viettää vapaa-aikaa?

Lapsenne harrastukset:

Entiset:

Nykyiset:

Millaisista asioista lapsenne on kiinnostunut?

Millä paikkakunnilla olette asuneet? Millainen on nykyinen asuinympäristönne?

Arjen taidot ja itsestä huolehtiminen

Osaako lapsesi :

Pestä pyykkiä? Kyllä / Ei

Siivota huoneensa? Kyllä / Ei

Tehdä ruokaa? Kyllä / Ei

Korjata keittiössä jälkensä? Kyllä / Ei

Käydä ruokakaupassa? Kyllä / Ei

Asioida virastoissa? Kyllä / Ei

Huolehtia hygieniastaan? Kyllä / Ei

Millaista lapsenne rahankäyttö
on?

Kuka huolehtii lapsenne vaateostoksista ja minkälaisia vaatteita hän käyttää?

Koulunkäynti

Ala-aste

Opettaja

Miten koulu sujui?

Oliko lapsellanne ystäviä koulussa?

Yläaste _____ Luokanvalvoja _____

Miten koulu sujui?

Vahvat aineet?

Mikä koulussa on erityisen vaikeaa? (esim. hankalat aineet, keskittyminen, muisti)

Jos lapsellanne on paljon poissaoloja koulusta, miksi hän teidän mielestänne ei käy koulua?

Päihteidenkäyttö

Tiedättekö, onko lapsenne käyttänyt/käyttääkö päihtymystarkoituksessa

tupakkaa _____

alkoholia _____

lääkeaineita _____

huumeita _____

Mikäli lapsenne **käyttää** päihteitä:

Ensimmäiset kokeilut (ikä, mitä, määrä, milloin?)

Nykyinen käyttö (mitä, määrä, missä tilanteessa, kenen kanssa?)

Milloin käyttö on lisääntynyt, mitä tuolloin tapahtui?

Miten päihteidenkäyttö on vaikuttanut nuoren elämään?

Vuorokausirytmisi _____

Ystävyysuhteet _____

Harrastukset _____

Rikollisuus (tuomiot, tulevat
oikeudenkäynnit) _____

Miten toivot meidän puuttuvan em. asioihin?

Terveydentila

Perussairaudet ja lääkitys:

Allergiat:

Onko lapsenne ollut sairaalahoidossa tai avoterveydenhuollon seurannassa sairautensa vuoksi?

Millaiseksi arvioitte lapsenne tämänhetkisen
terveydentilan?

Ravitsemus _____

Uni _____

Liikunta _____

Onko teillä tai suvussanne sairauksia, joista meidän olisi hyvä olla tietoisia? _____

Psyykinen tila

Miten kuvailisitte lapsenne sosiaalisia taitoja ja käyttäytymistä?

Onko lapsellanne masennusta, pelkoja, ahdistus- tai paniikkioireita?

Käyttäytyykö lapsenne itsetuhoisesti tai onko hän yrittänyt itsemurhaa?

Menettääkö lapsenne helposti malttinsa? Jos menettää, mitä sitten tapahtuu?

Miten lapsenne ilmaisee:

Pettymystä _____

Surua _____

Hyvää oloa _____

Onko lapsellenne voimakkaita mielialan vaihteluita? Jos on, niin miten kuvailisitte niitä?

Yhteistyö / yhteydenpito Limingan koulutuskeskuksen kanssa

Kuinka kauan ajattelette lapsenne olevan Limingassa?

Mihin asioihin toivotte muutosta lapsenne Erityisen huolenpidon jakson aikana?

Millaisia toiveita perheellänne on **yhteistyön ja yhteydenpidon** suhteen lapsenne erityisen huolenpidon osastojakson aikana? (kuinka usein, mihin aikaan, puhelin, sähköposti)

Mitä muuta haluatte vielä sanoa _____

Kiitos yhteistyöstä!

Essi Visuri

KYSELY

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu

sosionomi/ aikuiskoulutus

essi.visuri@edu.tokem.fi

19.5.2010

KYSELY ERITYISEN HUOLENPIDON OSASTOJEN PERHETYÖSTÄ

Arvoisa vastaaja!

Tämä kysely on osa Essi Visurin Kemi-Tornion ammattikorkeakouluun tehtävää opinnäyte-työtä, jonka aiheena on erityisen huolenpidon osastojen perhetyö Limingan koulutuskeskuksessa. Toivon että sinä erityisen huolenpidon osaston työntekijänä osallistuisit tähän kyselyyn.

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa Limingan koulutuskeskuksessa työskentelevien erityisen huolenpidon osastojen lähikasvattajien ajatuksia ja käsityksiä siitä, millaista perhetyön tulisi osastoilla olla. Tavoitteena on kartoittaa konkreettisia ideoita siitä, miten perhetyötä tulisi käytännön työssä toteuttaa ottaen huomioon työskentelyn erityispiirteet ko. yksiköissä. Antamienne vastausten pohjalta tarkoitukseni on laatia mahdollisimman tarkka suunnitelma siitä, mitkä ovat erityisen huolenpidon osastojen työtehtävät perhetyön osalta. Suunnitelman on tarkoitus soveltua myös yhteistyöhön muiden sijaishuollon sijoituspaikkojen kanssa, joista nuori on Limingassa ainoastaan erityisen huolenpidon jaksolla.

Toivon mahdollisimman monen osallistuvan kyselyyn, jotta saisimme luotua yhdessä selkeän pohjan sille, mitä on käytännön perhetyö erityisessä huolenpidossa, mitä säännöllisiä työtehtäviä meidän lähikasvattajien työtehtäviimme sisältyy. Annetut vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Vastaukset voi lähettää tämän kyselyn laatineelle sähköpostitse kahden viikon kuluessa.

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Ystävällisesti,

Essi Visuri

